

บทที่ 3

การสร้างอำนาจของอังกฤษ

หัวเรื่อง

1. การขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับเบงกอล
2. การกลับมาอินเดียครั้งที่ 2 ของโรเบิร์ต ไคลฟ์
3. วอร์เรน เฮสติงส์ เป็นข้าหลวงใหญ่คนแรก
4. พระราชบัญญัติการปกครองอินเดีย ปี 1784
5. ลอร์ด คอร์นวอลล์ิส
6. ลอร์ด เวลเลสลีย์
7. ลอร์ด วิลเลียม เบนติงค์
8. ลอร์ด คัลฮุสตี
9. กบฏซีปอย
10. ผลของกบฏซีปอย
11. อิทธิพลของอังกฤษในอินเดียด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และอารยธรรม

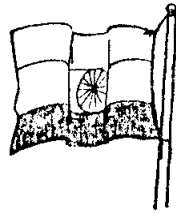
สาระสำคัญ

1. อังกฤษได้สร้างอำนาจจักรวรรดินิยมในอินเดียในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนสามารถครอบครองอินเดียได้เกือบทั้งประเทศ
2. การสร้างอำนาจของอังกฤษเกิดผลกระทบโดยตรงแก่ชาวอินเดีย จนก่อให้เกิดสงครามกัวเกราครั้งแรก ซึ่งอังกฤษเรียกว่ากบฏซีปอย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงหลักการและวิธีการสร้างอำนาจจักรวรรดินิยมของอังกฤษ ซึ่งต่างจากมหาอำนาจอื่น ๆ

2. เพื่อให้ทราบถึงการปกครองอังกฤษในอินเดียทั้งก่อนและหลัง
กบฏซีปอย
3. เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของอังกฤษที่มีต่ออินเดียในด้านการ
ปกครอง, เศรษฐกิจ และอารยธรรม

การขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับเบงกอล

ค.ศ. 1756 มาร์ชา มุฮัมหมัด หรือที่รู้จักกันในตำแหน่งของเขา สिराज-อุค-เตาลา (Siraj-ud-daula) ขึ้นครองราชย์เป็นนาบแห่งแคว้นเบงกอล ตำแหน่งของ สिरาจ-อุค-เตาลา ไม่มั่นคงเพราะมีผู้อ้างสิทธิในราชสมบัติถึง 2 คน สาเหตุของการขัดแย้งระหว่างอังกฤษและเบงกอลคือการที่อังกฤษสร้างป้อมปราการที่กัลกัตตา โดยอ้างว่าเพื่อป้องกันการโจมตีของฝรั่งเศส และป้องกันตนเองให้พ้นจากการปล้นสะดมของผู้ปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้อังกฤษยังวางแผนจะใช้วิธีการของคูเปิลส์ คือผูกมิตรกับผู้ที่มีสิทธิในราชบัลลังก์ในกรณีมีการชิงราชสมบัติ มีข่าวลือว่าอังกฤษให้การสนับสนุนฆาสิตี เบกุม (Ghasiti Begum) เป็นนาบแห่งแคว้นเบงกอล

สิราจ-อุค-เตาลา ไม่พอใจอย่างมากที่อังกฤษสร้างป้อมปราการดังกล่าว จึงสั่งให้อังกฤษรื้อถอน อังกฤษไม่ได้ปฏิบัติตาม เมื่อสิราจ-อุค-เตาลา ทราบเรื่องแล้ว ก็บันดาลโหระสั่งให้กองทัพเข้าทำลายป้อมมิลเลียมทันที มีการรบกันอย่างรุนแรงเป็นเวลา 4 วัน คือตั้งแต่วันที่ 16-20 มิถุนายน 1756 ทหารอังกฤษที่ป้อมมิลเลียมสู้ทหารอินเดียไม่ได้จึงยอมแพ้

หลังจากยึดป้อมมิลเลียมได้แล้ว สिरาจ-อุค-เตาลา สั่งให้จับทหารอังกฤษจำนวน 146 คน ไปขังไว้ในห้องเล็ก ๆ ขนาดกว้าง 14 ฟุต ยาว 18 ฟุต ขังไว้เพียงคืนเดียวเท่านั้น ทหารอังกฤษก็เสียชีวิตไป 123 คน รอดชีวิตเพียง 23 คนเท่านั้น นับว่าเป็นโศกนาฏกรรมอย่างมาก ต่อมาห้องขังนั้นมีชื่อว่า "โพรงมฤตยูแห่งกัลกัตตา" หรือ The Black Hole of Calcutta

บริษัทอังกฤษที่มัทราสทราบข่าวเรื่องป้อมมิลเลียมแตก จึงตกลงให้โรเบิร์ต ไคลฟ์ และชาร์ล วัตสัน (Charles Watson) แม่ทัพเรืออังกฤษคุมกองเรือไปยึดเมืองกัลกัตตาคืน อังกฤษมีทหารทั้งหมด 15,900 คน ไคลฟ์เป็นผู้บัญชาการทัพเองโดยออกเดินทางจากเมืองมัทราส กลางเดือนตุลาคมถึงเบงกอลในเดือนธันวาคม ไคลฟ์ยกพลขึ้นบกที่เมืองชุกลี

และสามารถยึดป้อมวิลเลียมคีนมาได้ในเดือนมกราคม 1757

ในเดือนกุมภาพันธ์ 1757 อังกฤษและนาวับสิราช-อุค-เดาลา ให้ทำสนธิสัญญา
ชั้นฉบับหนึ่งเรียกว่า "สัญญาอาลีนคร" (Alinagar) ซึ่งอังกฤษได้สิทธิพิเศษมากมาย
เช่น สิทธิในการสร้างป้อมปราการของสถานีการค้าต่าง ๆ อย่างไรก็ตามที่ตั้งอังกฤษและอินเดีย
ต่างก็ตระหนักว่าสัญญาอาลีนครเป็นเพียงสัญญาสภาพบุรุษเท่านั้น อาจมีการบิณฑริวได้ และ
ก็เป็นจริงตามคาดไว้ เพราะต่อมาสิราช-อุค-เดาลา ได้ขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส
ให้ช่วยขับอังกฤษออกจากเบงกอล เมื่อเป็นเช่นนั้นไคลฟ์ จึงสั่งให้ทหารเข้ายึดเมืองจันทร์
นครของฝรั่งเศส และยึดได้ในวันที่ 23 มีนาคม 1757

ในเวลาต่อมาสิราช-อุค-เดาลา ได้มีหนังสือลับไปเชิญเคอ บุษซี แม่ทัพฝรั่งเศส-
เศส ให้ยกกองทัพมาช่วยปราบอังกฤษในเบงกอล พร้อมทั้งสัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ
อย่างเต็มที่ บังเอิญหนังสือลับฉบับนั้นตกไปถึงมือไคลฟ์ เมื่อเป็นเช่นนั้นไคลฟ์จึงคิดหาวิธี
ทำลายสิราช-อุค-เดาลา นั่นคือไคลฟ์ได้วางแผนให้มีร์ จาฟาร์ (Mir Jafar) ซึ่งเป็น
แม่ทัพคนสำคัญของสิราช-อุค-เดาลา นั่นเอง โดยยุให้มีร์ จาฟาร์ เป็นกบฏ และสัญญาว่า
อังกฤษจะให้ความช่วยเหลือเมื่อสำเร็จแล้วก็จะให้ขึ้นเป็นนาวับแห่งเบงกอล แทนสิราช-อุค-
เดาลา เมื่อเป็นเช่นนั้นมีร์ จาฟาร์ รีบตกลงกับไคลฟ์ทันที

สงครามที่ตำบลพลาสี่ย์

สงครามเริ่มขึ้นในวันที่ 23 มิถุนายน 1757 ไคลฟ์ยกกองทหารไปประชิดสิราช-
อุค-เดาลา ที่ตำบลพลาสี่ย์ ขณะเดียวกันมีร์ จาฟาร์ กำลังคุมเชิงอยู่ยังไม่รบ ได้แต่จับ
ตามองดูการสู้รบระหว่างกองทหารของไคลฟ์กับกองทหารฝรั่งเศส และสิราช-อุค-เดาลา
กองทหารอินเดียประสบความเสียหายอย่างย่อยยับ เมื่อเป็นเช่นนั้นมีร์ จาฟาร์ จึงรีบส่งข่าว
ให้ไคลฟ์ทราบว่า "สิราช-อุค-เดาลา เริ่มถอยแล้ว ให้ไคลฟ์รีบจู่โจม" ต่อมากองทัพอัน
มหิมาของสิราช-อุค-เดาลา ก็แตก คงเหลือแต่กองทหารฝรั่งเศสสู้รบกับอังกฤษ ในที่สุด
สิราช-อุค-เดาลา หนีไปได้

สงครามแห่งพลาสตี๋ยคิงโดยชัยชนะตกเป็นของอังกฤษ ไคลฟ์รีบสถาปนามีร์ จาฟาร์ ขึ้นเป็นนาวิบแห่งแคว้นเบงกอล และเรียกค่าเสียหายของสงครามครั้งนี้จาก มีร์ จาฟาร์ อย่างเต็มที่ เขายินดีตามที่ไคลฟ์ขอทุกอย่าง ซึ่งเท่ากับมีร์ จาฟาร์ ชื่อราชบัลลังก์ จากอังกฤษนั่นเอง เมื่อขึ้นเป็นนาวิบสมใจปรารถนาแล้ว มีร์ จาฟาร์ ก็ให้ทหารออกตามล่า ลีราช-อุค-เดาลา และได้ตัดศีรษะเขาในเวลาต่อมา นับว่าเป็นการขจัดศัตรูแห่งราชบัลลังก์ ของตนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาชนทราบการขายชาติของมีร์ จาฟาร์ ต่าง ก็พากันเกลียดชังเป็นอย่างยิ่ง

ผลของสงครามที่ตำบลพลาสตี๋ย

ผลของสงครามที่ตำบลพลาสตี๋ย เป็นการเปิดโอกาสให้อังกฤษมีชัยชนะเด็ดขาด ในแคว้นเบงกอลในโอกาสต่อไป และเป็นผลสืบเนื่องให้อังกฤษมีชัยชนะต่ออินเดียทั้งหมด ประเทศในเวลาต่อมา เมื่อประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับสงครามครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

1. คณะนายทหารไม่ซื่อสัตย์ต่อนาวิบลีราช-อุค-เดาลา ต่างก็พากันรับสินบน จากอังกฤษ จึงเป็นการเปิดทางให้อังกฤษเข้าปกครองแคว้นเบงกอลในเวลาต่อมา
2. ลีราช-อุค-เดาลา ไร้สมรรถนะในการปกครองแคว้น ไม่สนใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างอินเดียกับชาวตะวันตก เช่น ปัญหาสงครามระหว่างอินเดียกับอังกฤษที่คาร์ นาทิก เป็นต้น เมื่อตกอยู่ในอันตรายก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ เมื่อเป็นเช่นนั้น แทนที่จะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ กลับเป็นผลร้ายและเปิดช่องทางให้ต่างชาติเข้าปกครองอินเดียได้อย่างสบาย

ภายหลังจากสงครามที่ตำบลพลาสตี๋ยแล้ว บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ กลายเป็นผู้มีอำนาจเพียงบริษัทเดียว ทั้งในด้านการค้าและด้านการเมือง โรเบิร์ต ไคลฟ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นข้าหลวงประจำแคว้นเบงกอล ต่อมากมีร์ จาฟาร์ เอาใจออกห่างอังกฤษ โดยไปคบกับพวกคัช คัชได้ขอกำลังมาจากเกาะชวาเพื่อช่วยเหลือมีร์ จาฟาร์ แต่คัชสู้กับ กองกำลังของอังกฤษไม่ได้ อังกฤษยึดได้เมืองจีนสุระจากคัชได้ และแต่นั้นมาอิทธิพลของคัช

ในเบงกอลก็เป็นอันหมดไป โรเบิร์ต ไคลฟ์ เดินทางกลับอังกฤษ ค.ศ. 1760

การกลับมาอินเดียครั้งที่สองของโรเบิร์ต ไคลฟ์

ไคลฟ์ไปอยู่อังกฤษเป็นเวลา 5 ปี (1760-1765) และได้เดินทางกลับมาอินเดียในเดือนพฤษภาคม 1765 โดยได้รับตำแหน่งเป็นข้าหลวงแห่งแคว้นเบงกอล การกลับมาครั้งนี้ ไคลฟ์ต้องประสบกับปัญหายุ่งยากหลายอย่าง ทั้งในด้านการเมือง การบริหารภายในบริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออก ไคลฟ์จึงรีบปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอินเดีย ดังนี้¹⁶

1. ยกเลิกนโยบายข้าหลวงอังกฤษประจำแคว้นเบงกอลคนก่อน ซึ่งทำสัญญากับจักรพรรดิชาห์ อาลัมที่ 2 ที่กรุงนิวเดลีว่าจะยกแคว้นอูฐให้โดยหวังจะหาผลประโยชน์จากจักรพรรดิในภายหลัง

2. ทำความตกลงกับจักรพรรดิชาห์ อาลัมที่ 2 เรื่องแคว้นอูฐ กล่าวคือได้ทำสนธิสัญญาฉบับหนึ่งขึ้นเรียกว่า "สนธิสัญญาอัลลาฮะบาด" โดยกำหนดว่าแคว้นอูฐต้องเป็นของเจ้าผู้ครองแคว้นนั้นเท่านั้น และยกเมืองอัลลาฮะบาดและเขตใกล้เคียงในแคว้นอูฐให้แก่จักรพรรดิชาห์ อาลัมที่ 2 เพื่อเป็นการตอบแทนที่พระองค์มอบสิทธิทิวา¹⁷ แห่งเบงกอลพิหาร และโอริสสาให้แก่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1765 ในโอกาสเดียวกันนั้น อังกฤษต้องจ่ายเงินประจำปีให้แก่จักรพรรดิเป็นเงิน 2,600,000 รูปี

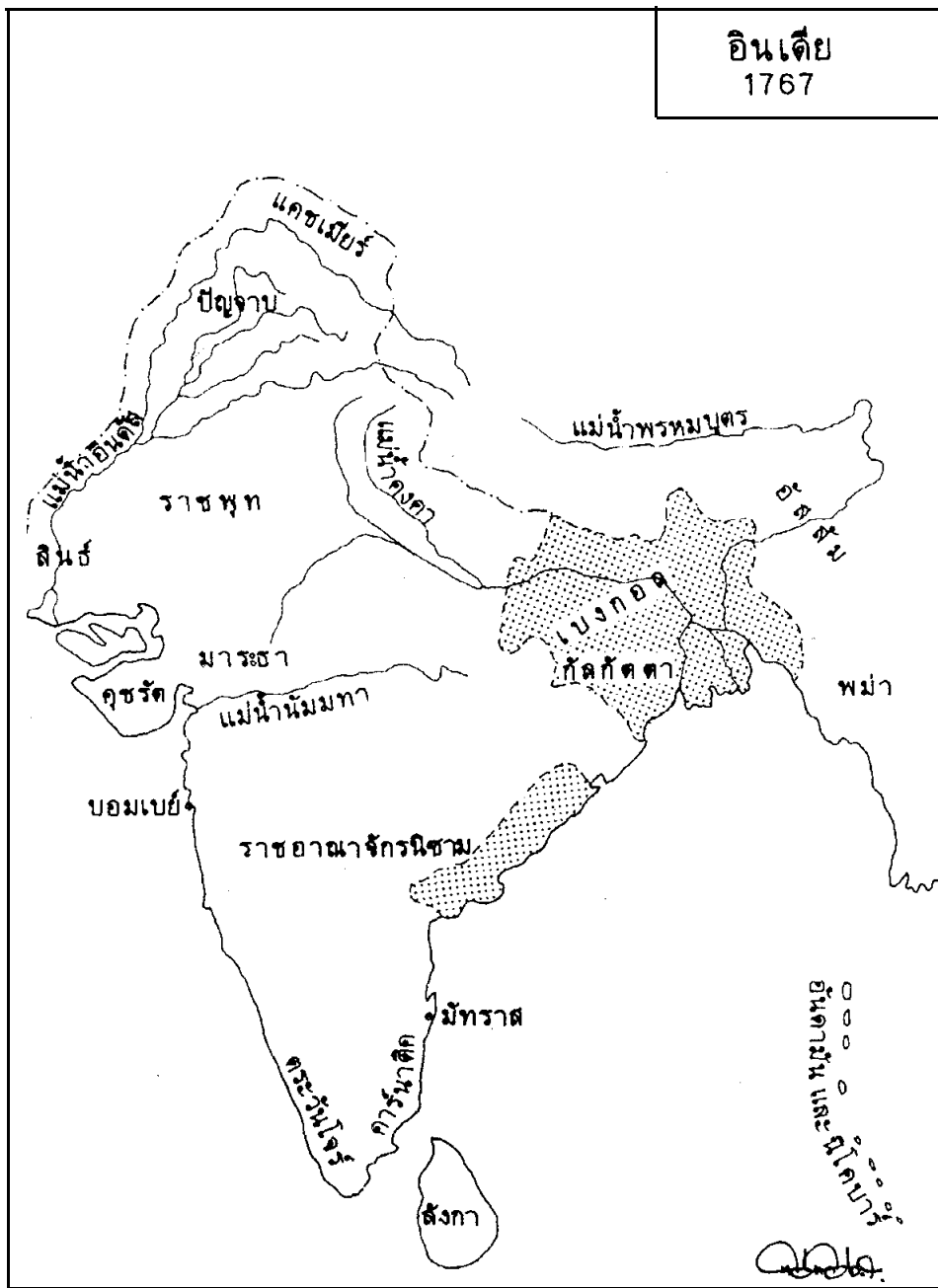
3. ตามสนธิสัญญาอัลลาฮะบาด โรเบิร์ต ไคลฟ์ ยกแคว้นอูฐให้แก่ผู้ครองแคว้นนั้น แต่เจ้าผู้ครองแคว้นจะต้องจ่ายเงินให้แก่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษเป็นเงิน 5,000,000 รูปี

การทำงานของไคลฟ์ในครั้งนี้ ได้รับยกย่องว่าเป็นนโยบายที่ชาญฉลาดหลักแหลม และไคลฟ์มองการณ์ไกล กล่าวคือเขาต้องการสร้างแคว้นอูฐให้เป็นรัฐกันชนระหว่าง

---

¹⁶ คณีย์ ไชยโยธา, **เรื่องเดิม**, หน้า 115

¹⁷ ทิวาเป็นคำภาษาฮินดี หมายถึงการเก็บภาษีในแคว้นเบงกอล พิหาร และโอริสสา

แผนที่อินเดียสมัยโรเบิร์ต ไคลฟ์

อังกฤษกับพวกมาระธา และพวกฮัพกัน นั่นคือไคลฟ์ต้องการป้องกันทรัพย์สินของบริษัทรักษาให้พ้นจากการรุกรานของพวกมาระธา และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือไคลฟ์ต้องการให้นาวับแห่งแคว้นอูฐ เป็นมิตรกับอังกฤษตลอดไป ในขณะที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนาวับแห่งแคว้นอูฐ กับจักรพรรดิที่กรุงนิวเดลีก็เป็นอันเสื่อมและสลายไปในที่สุดอีกด้วย¹⁸

ความสำเร็จของโรเบิร์ต ไคลฟ์

ไคลฟ์ได้ตั้งระบบรัฐบาลซ้อนชั้นในแคว้นเบงกอล (Dual Government) กล่าวคือไคลฟ์คงรูปของการปกครองของชาวพื้นเมืองไว้เบื้องหน้า บริษัทยินเดียนตะวันออกของอังกฤษอยู่เบื้องหลัง และเป็นผู้กุมอำนาจทางการเมืองอย่างแท้จริง ไคลฟ์หารายได้ให้แก่บริษัทนอกเหนือไปจากการค้าขาย เช่นไคลฟ์ขอให้จักรพรรดิยกที่ดินในเบงกอล พินาร และโอริสสา แก่บริษัทดังกล่าวแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงทำให้ค่าหุ้นของบริษัทสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และเจ้าหน้าที่ของบริษัทหลายคนได้ร่ำรวยขึ้นเป็นอย่างมาก¹⁹

แม้ว่าบริษัทยินเดียนตะวันออกของอังกฤษจะประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการค้าและในการแสวงหาอำนาจในอินเดียดังกล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ในด้านจิตใจและศีลธรรมของคนในบังคับบัญชาของบริษัทเสื่อมโทรมลงมาก ทุกคนล้วนคิดเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว รับสินบน ตีคดสินบน และทุจริตคดโกง ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงนาวับ คนของบริษัทถือเป็นโอกาสทองที่จะได้รับของกำนัลจากนาวับกัน ดังนั้นไคลฟ์จึงปรับปรุงกิจการภายในของบริษัทใหม่ดังนี้

1. ยกเลิกระบบการรับของกำนัลจากนาวับ
2. ตรวจสอบการค้าขายส่วนตัวของเจ้าหน้าที่บริษัทให้ดำเนินไปโดยสุจริต
3. ขอให้บริษัทอังกฤษยกเลิกระบบการผูกขาดการค้าเกลือเสียโดยเปิดโอกาส

ให้ผู้ค้าบังคับบัญชาทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนได้รับผลประโยชน์จากการค้าเกลือสมคูลย์กัน

¹⁸V.D.Mahajan, *Op.Cit.*, p. 48

¹⁹โรเบิร์ต อี. วอร์ด และรอย ซี. แมคริตซ์, *ระบบการเมืองปัจจุบันในเอเชีย*, แปลโดย ดร.กมล ทองธรรมชาติ หน้า 465

4. ตัดทอนเบี้ยเลี้ยงของทหารให้ลดน้อยลง²⁰

ผลจากการปรับปรุงกิจการบริษัทในครั้งนี้ เจ้าหน้าที่บริหารอื่น ๆ ได้คัดค้าน ไคลฟ์อย่างรุนแรง แต่ไคลฟ์ก็สามารถทำให้สำเร็จเพราะเขามีจิตใจเข้มแข็งกว่าผู้อยู่ได้ บังคับบัญชา และกรรมการสภาบริหารแห่งแคว้นเบงกอล ไคลฟ์พ้นจากตำแหน่งกลับประเทศ อังกฤษในปี 1767 ก่อนจากไปเขาได้วางรากฐานทางการบริหารไว้อย่างมั่นคง เขาได้รับ ยกย่องว่าเป็นบุคคลสำคัญของรัฐบาลอังกฤษ ในฐานะผู้บุกเบิกหนทางให้แก่รัฐบาลในการ สร้างจักรวรรดินิยมอันยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งทางตะวันออกในเวลาต่อมา

หลังจากโรเบิร์ต ไคลฟ์ เดินทางกลับประเทศอังกฤษแล้ว ข้าหลวงคนต่อมา ไม่มีสมรรถนะในการบริหารและดูแลกิจการของบริษัท เจ้าหน้าที่ของบริษัทยิ่งรำรวยมากขึ้น โดยลำดับ ขณะที่บริษัทจมนลง ในปี 1773 บริษัทเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในกิจการทหารในแคว้น เบงกอล ตลอดจนมีวิกฤติการณ์เกี่ยวกับเงิน จึงหันมากู้เงินจากรัฐบาลอังกฤษ เมื่อเป็นเช่น นั้น รัฐบาลก็ได้ให้ความช่วยเหลือ แต่ได้ตราพระราชบัญญัติการปกครองอินเดียปี 1773 ขึ้น (Regulating Act, 1773) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้²¹

1. แต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดีย ทำหน้าที่ปกครองโดยมีสภาบริหารซึ่งมี สมาชิก 4 นาย ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของบริษัท สภาบริหารนี้ต้องทำหน้าที่ควบคุม การดำเนินงานของบริษัทประจำอยู่ที่เมืองบอมเบย์และมัทราสอีกด้วย

2. จัดตั้งศาลสูงสุดในเมืองกัลกัตตา มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คดีเกี่ยวกับคนใน บังคับบัญชาของอังกฤษ ศาลนี้ประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน และคณะผู้พิพากษา 3 คน ทั้ง 4 คน ต้องเป็นคนที่รัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งมาเท่านั้น

3. ให้บริษัทมีอิสระในการดำเนินนโยบายปกครองอินเดีย แต่ต้องเสนอสำเนา

---

²⁰ คณีย์ ไชโยธธา, เรื่องเดิม, หน้า 116

²¹ D.K.Fieldhouse, The Colonial Empires, p. 170

นโยบายนั้น ๆ พร้อมทั้งบัญชีการเงินต่อรัฐบาลอังกฤษ

วอร์เรน เฮสติงส์

* ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ รัฐบาลอังกฤษได้แต่งตั้งวอร์เรน เฮสติงส์ มาเป็นข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอินเดียในปี 1774-1784 พร้อมทั้งกรรมการที่ปรึกษา 4 คน ภายใต้นี้พวกมหาระชาอำนาจอ่านมากขึ้นมาอีก ดังนั้นบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษจึงตกอยู่ในฐานะลำบากในการรักษาดินแดนของบริษัทเอง ประกอบกับผู้ร่วมงานของวอร์เรน เฮสติงส์ ไม่ให้ความร่วมมือแก่เขา บอมเบย์และมัทราสก็ไม่ได้ขึ้นต่อเขาตามพระราชบัญญัติบังคับไว้แต่ประ

วอร์เรน เฮสติงส์

การใดแต่กลับไปขึ้นต่อรัฐบาลอังกฤษโดยตรง บอมเบย์และมัทราสไม่พอใจที่จะต้องยอมรับข้าหลวงใหญ่เบงกอลเป็นข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอินเดีย ดังนั้นในบางครั้งข้าหลวงบอมเบย์และมัทราสดำเนินการต่าง ๆ โดยผลการก่อให้เกิดความยุ่งยาก ซึ่งเฮสติงส์จะต้องแก้ไข ในสถานการณ์เช่นนี้เขายังต้องต่อสู้กับพวกมหาระชาแห่งไมซอร์ การสงครามกับพวกมหาระชาทำให้บริษัทมีค่าใช้จ่ายสูงมาก เฮสติงส์ จำต้องหารายได้ให้แก่บริษัทในแทบทุกวิถีทาง

เฮสติงส์ ได้พยายามทำความเข้าใจให้แก่อินเดีย หาดินแดนอินเดียเพิ่มเติมให้แก่อังกฤษ และกอบโกยเงินทองส่งไปให้เมืองแม่ของตน เขาปฏิบัติต่อชาวอินเดียอย่างทารุณพร้อมกับพูดว่า "อำนาจของเขาเหนืออะไรทั้งหมดในอินเดีย" วอร์เรน เฮสติงส์ ได้จัดเก็บ

---

* ยุคข้าหลวงใหญ่เริ่มต้นจากนี้ (Governor - General)

ภาษีจากอินเดียอย่างรุนแรง จนชาวอินเดียในบางเมืองทนไม่ไหวต้องอพยพหนีไปอยู่ที่อื่น ชาวอินเดียที่ไม่มีเงินเสียภาษีต้องถูกทำโทษด้วยวิธี "ซังกรงตากแดด" ในบางครั้งถึงกับมีชาวอินเดียต้องขายลูกชายและลูกสาว เพื่อนำเงินมาเสียภาษี แคว้นโคเมืองโค หาเงินมา เป็นบรรณาการไม่ได้ตามกำหนด จะต้องถูกริบเมือง อย่างไรก็ตามเสด็จสก็่ได้พยายามทำ ความดีไว้บ้าง กล่าวคือได้จัดระเบียบการปกครองซึ่งเป็นการริเริ่มระบบศาลพื้นเมืองขึ้นใน อินเดียอีกด้วย

แม้ว่าการปฏิบัติงานของเสด็จสก็่จะให้ผลที่แก่งกฤษมากมาย วิธีการแบบนี้ทำให้ชาวอังกฤษ และสภาสามัญของอังกฤษมีความไม่พอใจ จึงมีมติในเดือนพฤษภาคม 1782 ให้เสด็จสก็่ ออก และเขาได้เดินทางกลับประเทศอังกฤษในปี 1784 ในบั้นปลายเขากลาย เป็นบุคคลล้มละลาย และตายในปี ค.ศ. 1818

พระราชบัญญัติการปกครองอินเดีย ปี 1784

ค.ศ. 1784 มีข่าวลือเกี่ยวกับความล้มเหลวของการบริหารงานในบริษัทอินเดีย ตะวันออกของอังกฤษในอินเดีย ในรัฐสภาอังกฤษมีการอภิปรายโจมตีการทำงานของ บริษัทอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประธานบริษัทถูกกล่าวหาว่าเป็นทรราชย์ที่เลวที่สุด เพราะ เขาเป็นต้นเหตุให้บริษัทขาดทุน ในสมัยนั้น วิลเลียม พิตต์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อเป็นเช่นนั้น พิตต์จึงได้ออกพระราชบัญญัติการปกครองอินเดียขึ้นมาฉบับหนึ่ง เรียกว่า William Pitt's Act, 1784 ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้ข้าหลวงใหญ่ประจำเบงกอลมีอำนาจเหนือบอมเบย์และมัทราส
2. ให้อังกฤษและบริษัทอินเดียตะวันออกปกครองอินเดียร่วมกัน กล่าวคือให้บริษัทมีอำนาจทางด้านการค้า ส่วนรัฐบาลอังกฤษมีอำนาจทางด้านการเมืองและการทหาร
3. ให้แต่งตั้งรัฐมนตรีว่าการอินเดียขึ้นในอังกฤษ ประกอบไปด้วยสภาบริหารอินเดีย และคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่รัฐมนตรี

4. ให้บริษัทอินเดียตะวันออกรายงานเรื่องราวทางการเมือง การทหารในอินเดียต่อสภาบริหารอินเดียในอังกฤษ ซึ่งสภาบริหารอินเดียอาจมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายสำคัญบางสิ่งบางอย่างได้ตามแต่เห็นสมควร

5. ให้บริษัทแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ไปทำงานที่บริษัทในอินเดียได้ ยกเว้นตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ อนึ่ง สภาบริหารอินเดียในอังกฤษมีสิทธิยับยั้งหรือถอดถอนเจ้าหน้าที่ที่บริษัทแต่งตั้งนั้นได้ทุกเวลา

6. บริษัทอินเดียตะวันออกต้องต่ออายุใหม่ทุก ๆ 20 ปี

พระราชบัญญัติการปกครองอินเดียฉบับนี้บังเกิดผลดีแก่รัฐบาลอังกฤษ และบริษัทอินเดียตะวันออกเป็นอย่างมาก และยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลอังกฤษมีความรับผิดชอบ ในอันที่จะปกครองชาวพื้นเมืองในดินแดนซึ่งเป็นสิทธิของบริษัท และดูเหมือนพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะมีผลบังคับเรื่อย ๆ จนถึงเกิดกบฏซีปอย²²

ลอร์ด คอร์นวอลล์

ลอร์ด คอร์นวอลล์

ลอร์ด คอร์นวอลล์ เป็นข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดียต่อจาก แมคเฟอร์สัน ระหว่างปี 1786-1793 เขาไม่สนใจที่จะแทรกแซงกิจการของชนพื้นเมือง ยกเว้นกรณีสงครามกับ แคว้นไมซอร์ (Mysore) ซึ่งเขาให้ความเห็นว่า เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ลอร์ด คอร์นวอลล์ ได้ปรับปรุงกิจการภายในบริษัทก่อน เนื่องจากเงินเดือนของเจ้าหน้าที่บริษัทค่อนข้างต่ำ และไม่มีเบี้ยบำนาญ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของบริษัทมักจะค้าของเถื่อน และประพฤติทุจริตต่อหน้าที่ ลอร์ด คอร์นวอลล์

²²R.C:Majumdar, An Advanced History of India, pp.670-671

จึงเพิ่มเงินคืนให้แก่เจ้าหน้าที่บริษัท และได้แยกอำนาจการบริหารการปกครอง ออกจากการค้า ผู้บริหารการปกครองไม่มีหน้าที่ค้าขายและห้ามเกี่ยวข้องกับการค้า

ระบบการเก็บภาษีแบบถาวร

ลอร์ด คอร์นวอลล์ เป็นคนแรกที่จัดตั้งระบบเก็บภาษีแบบ Permanent Settlement ขึ้นในเบงกอล เดิมก่อนที่อังกฤษจะปกครองเบงกอลนั้น ชาวมินทาร์²³ หรือราชาที่ดินใหญ่ ๆ เป็นตัวแทนของรัฐทำหน้าที่เก็บภาษีผลผลิตของชาวนา ชาวมินทาร์นี้จะเก็บ $\frac{1}{3}$ ของผลผลิตของชาวนา แล้วชาวมินทาร์ก็จะแบ่งภาษีที่เก็บได้เป็น 10 ส่วน 9 ส่วนนั้นจะจ่ายให้แก่รัฐ อีกส่วนหนึ่งเป็นของตนเอง อังกฤษเมื่อได้สิทธิเก็บภาษีแบบถาวรในเบงกอล พินาร์ และโอริสสาแล้ว ก็จะต้องใช้ระบบนี้ต่อไป อย่างไรก็ตามหลังจากอังกฤษได้ทดลองใช้วิธีการเก็บภาษีหลายวิธีแล้ว ปรากฏว่าไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้รายได้ของบริษัทตกต่ำไม่แน่นอน เนื่องจากภาษีที่เก็บได้มากน้อยต้องขึ้นกับผลผลิตที่ผลิตได้ในปีหนึ่ง ๆ คอร์นวอลล์ชี้แจงว่า ระบบดังกล่าวไม่ให้ประโยชน์แก่ชาวนา ชาวมินทาร์ และบริษัทเท่าที่ควร ดังนั้นเขาจึงได้กำหนดให้แน่นอนลงไปว่าระหว่างปี 1790-1791 บริษัทต้องเก็บภาษีให้ได้เป็นเงินจำนวน 29 ล้านบาท และให้พวกชาวมินทาร์ทำหน้าที่เก็บภาษีแทนต่อไปในนามของบริษัท พอถึงปี 1793 ปรากฏว่าบริษัทมีรายได้แน่นอน และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บภาษีอีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้พวกชาวมินทาร์ หันมาสนับสนุนบริษัทเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนั้น ลอร์ด คอร์นวอลล์ จึงประกาศว่า จะใช้วิธีนี้ตลอดไป

ผลเสียของระบบภาษีแบบถาวร

1. ในบางปีประชาชนมีผลผลิตมากขึ้น แต่รายได้ของบริษัทยังเท่าเดิม
2. ชาวมินทาร์มีชีวิตอยู่อย่างทรูทร่า และกอบโกยผลประโยชน์ชาวนาที่ยากจน พวกเขาเป็นกลุ่มอิทธิพลที่ดินในอินเดีย จนกระทั่งถึงอินเดียได้รับเอกราช แม้แต่ปัจจุบันนี้ก็

²³ ชาวมินทาร์คือเจ้าของที่ดินรายใหญ่ ๆ ในอินเดีย เป็นส่วนหนึ่งของระบบชาวมินทาร์ ซึ่งเป็นระบบนายทุนที่ดินในอินเดียสมัยก่อน แม้สมัยปัจจุบันชาวมินทาร์ก็ยังมีอยู่ทั่วไป แต่อันที่จริง คานธี ก็ได้พยายามออกกฎหมายควบคุมพวกนี้อย่างรัดกุม

ยังมีบทบาทต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในอินเดียสูงมาก

3. ทั้งบริษัทและชาวมินทาร์ไม่สนใจในผลผลิตของชาวนา ไม่ให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มผลผลิต เพราะถึงอย่างไรก็ต้องได้รับผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย

4. ชาวนาเกลียดชังบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ

อาจกล่าวได้ว่าระบบการเก็บภาษีของลอร์ด คอร์นวอลล์ได้รับผลประโยชน์ในระยะสั้น แต่มีผลเสียในระยะยาว

ผลงานของลอร์ด คอร์นวอลล์

ลอร์ด คอร์นวอลล์ มีผลงานหลายอย่าง อาจแยกกล่าวได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. นำเอาระบบภาษีแบบดาวมาใช้ ทำให้บริษัทมีรายได้แน่นอน

2. ลดจำนวนคนงานในบริษัทลงเกือบครึ่ง ขณะเดียวกันได้เพิ่มเงินเดือนแก่คนงานให้สูงขึ้นเกือบเท่าตัว ยังผลให้การดำเนินงานของบริษัทคล่องตัวมากกว่าเดิม

3. ปฏิรูปการพิพากษารรตคดีให้ดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือในช่วงปี 1787-1790 ลอร์ด คอร์นวอลล์ ได้ปรับปรุงระบบการศาลชั้นในรัฐเบงกอล พิหาร โอริสสา และมีอิทธิพลไปถึงบอมเบย์และมัทราสอีกด้วย ในชนบทของรัฐต่าง ๆ ดังกล่าวมา คอร์นวอลล์ ได้ให้จัดตั้งศาลเคลื่อนที่ขึ้น ประกอบด้วยผู้พิพากษา 1 คน และคณะผู้พิพากษาอีก 3 คน ในกรณีที่เกิดคดีที่สำคัญ ๆ คอร์นวอลล์จะจัดส่งคณะผู้พิพากษาไปช่วยพิจารณาอรรถคดีในที่ที่เกิดเหตุขึ้น ๆ

4. ปฏิรูประบบตำรวจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือก่อนหน้าที่ ลอร์ด คอร์นวอลล์ จะเดินทางมารับหน้าที่เป็นข้าหลวงใหญ่ในอินเดีย งานตำรวจทั่ว ๆ ไปตกอยู่ในมือของพวกชาวมินทาร์แทบทั้งสิ้น พวกเขาจะจับใคร ๆ ก็ได้ตามใจปรารถนา แต่คอร์นวอลล์ ก็ได้ริครองอำนาจของพวกชาวมินทาร์จนหมดสิ้น และได้จัดแบ่งงานตำรวจออกเป็นเขตเล็ก ๆ เรียกว่าอำเภอบ ในอำเภอบหนึ่งคอร์นวอลล์จะตั้งผู้แทนของบริษัทไปทำหน้าที่สำรวจและอยู่ประจำอีกด้วย งานบริการด้านตำรวจแทบทุกอย่างจะเลียนแบบมาจากยุโรปเกือบทั้งสิ้น

5. ทำสงครามกับติปูเจ้าเมืองไมซอร์ คอร์นวอลล์ได้ทำสงครามขยายดินแดนให้แก่อังกฤษในปี 1972-1973 ในช่วงดังกล่าวมีการสู้รบครั้งใหญ่ ๆ ถึง 3 ครั้ง คอร์นวอลล์ ไม่ได้กระตือรือร้นที่จะยึดไมซอร์ทั้งหมด เพราะเห็นว่าจะทำให้เกิดปัญหาที่ยากในการทำความตกลงกับพวกพันธมิตรของอังกฤษในอินเดีย เช่นพวกนิซาม พวกมาราธา เป็นต้น จนสองฝ่ายเป็นพันธมิตรอังกฤษในการสู้รบกับติปูแห่งไมซอร์ จนได้รับชัยชนะ ติปูหนีไปอยู่เมืองสิรินาคะปฏัม ในที่สุดก็ได้ทำสัญญาสงบศึกต่อกัน เรียกว่า Treaty of Sirinagpatam ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1792 ติปูยอมยกแคว้นครูก (Croog) และพรมแดนทางเหนือแม่น้ำทูลคาภัทราแก่นิซามแห่งไฮเดอราบัด และต้องจ่ายเงินจำนวน 33 ล้านปอนด์ เพื่อเป็นค่าชดเชยสงคราม นอกจากนี้ติปูยังต้องส่งบุตรชาย 2 คนไปเป็นตัวประกันที่ค่ายลอร์ด คอร์นวอลล์²⁴

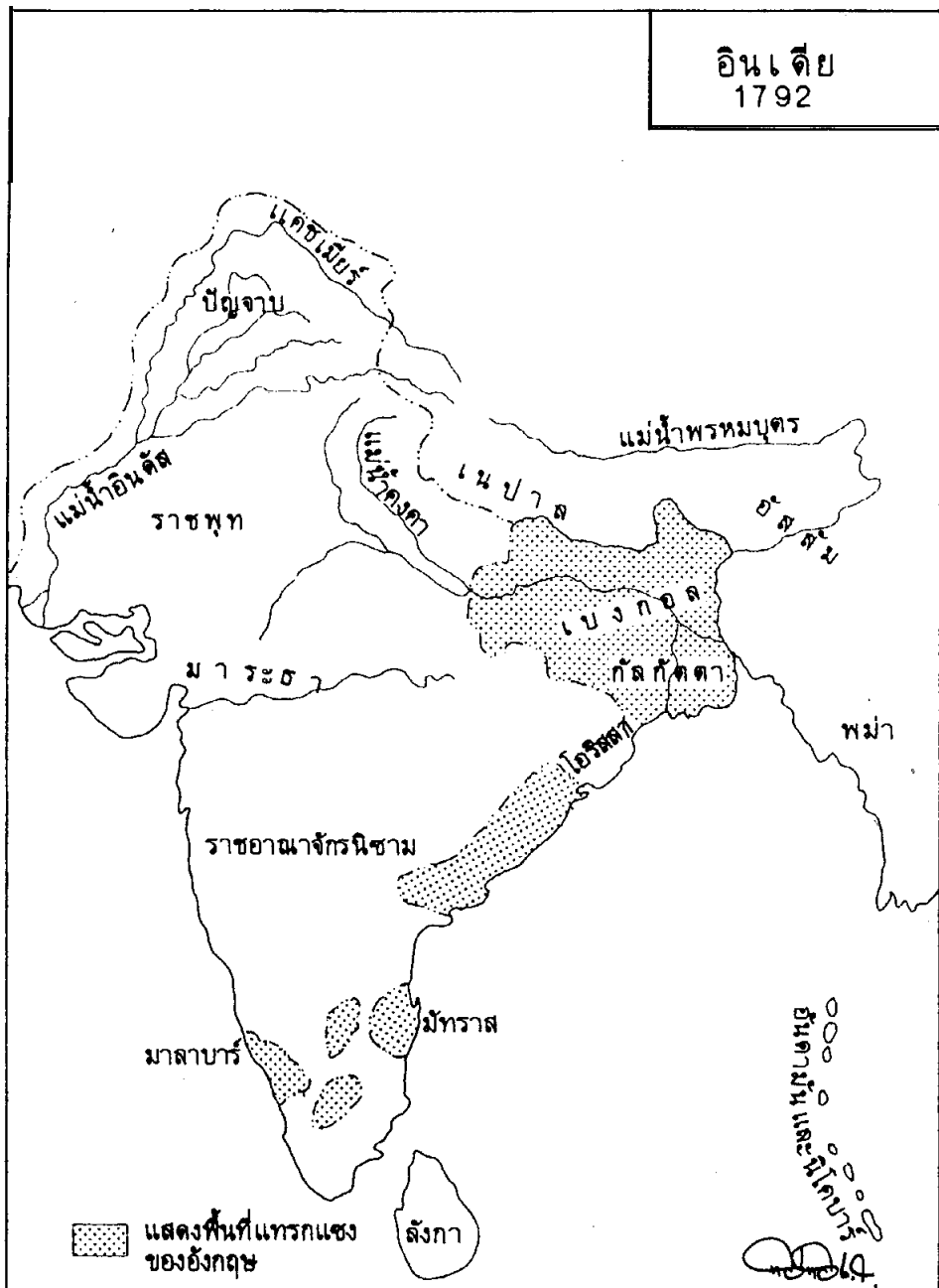
การที่ลอร์ด คอร์นวอลล์ ยอมทำสนธิสัญญาสิรินาคะปฏัมโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1. ทหารในกองทัพอังกฤษเกิดเจ็บป่วย
2. อังกฤษทำสงครามกับฝรั่งเศส
3. มิตรภาพระหว่างติปูกับฝรั่งเศสทำให้ฐานะของอังกฤษไม่ปลอดภัย
4. คณะผู้บัญชาการบริหารที่ลอนดอนต้องการทำสัญญาสงบศึก

ลอร์ด คอร์นวอลล์ ได้สร้างอำนาจให้แก่อังกฤษในอินเดียอย่างมั่นคง และได้คำนึงถึงอำนาจของติปูอันอาจทำอันตรายแก่บริษัทยังอังกฤษตลอดเวลา และในที่สุดเขาก็ทำลายอำนาจติปูสำเร็จ ช้างหลวงใหญ่ต่อจากลอร์ด คอร์นวอลล์ คือ เซอร์ จอห์น ชอร์ (Sir John Shore) เป็นข้าราชการฝ่ายพลเรือนได้รับการสนับสนุนโดยคอร์นวอลล์

---

²⁴ คณัฒ ไชยโยธา, เรื่องเดิม, หน้า 130

แผนที่อินเดียนสมัยลอร์ด คอร์นวอลลิส

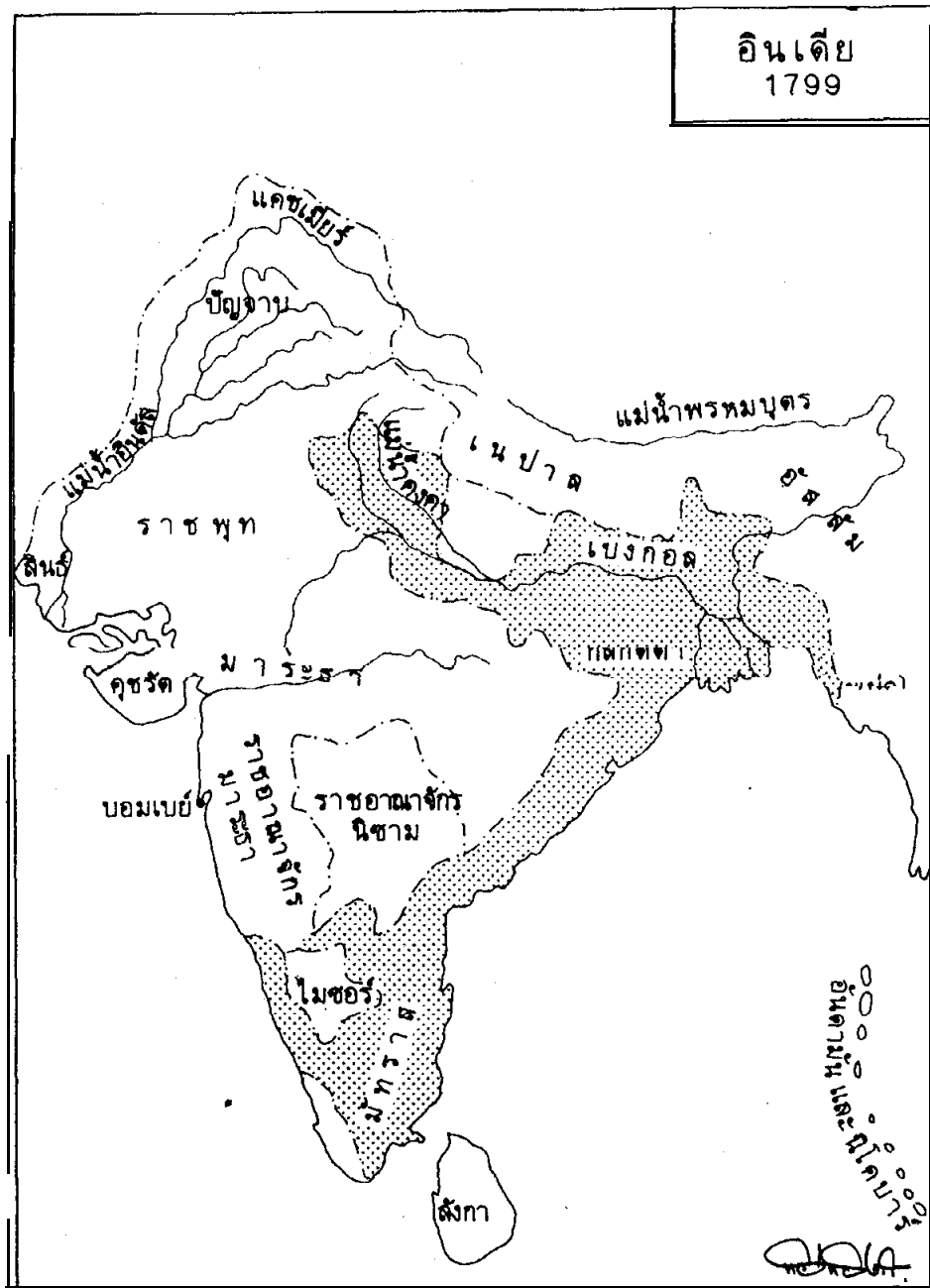
ลอร์ด เวลเลสลีย์

ในระหว่างปี 1793-1800 บริษัทอังกฤษจำต้องหาทางขยายอำนาจทางการเมืองในอินเดียต่อไป เนื่องจากเกรงว่าฝรั่งเศสจะกลับมามีอำนาจในอินเดียอีก อังกฤษจึงผูกมิตรกับเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ในเขตใกล้เคียง ผลของการผูกมิตรและพัวพันกับการเมืองของเจ้าเมืองต่าง ๆ ทำให้บริษัทยินดีตระวันออกของอังกฤษได้อาณาเขตเพิ่มมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลลอนดอน ไม่ได้เตรียมการนี้ไว้ จึงมีความไม่พอใจในการดำเนินงานโดยผลการของบริษัท เนื่องจากสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และไม่มีเสถียรภาพ

ลอร์ด เวลเลสลีย์

ตั้งแต่ ค.ศ. 1800 เป็นต้นมา เจ้าหน้าที่ของบริษัทอินเดีย ตระหนักดีว่าการผูกไมตรีกับเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ไม่ก่อให้เกิดสันติภาพได้ เนื่องจากยังมีเจ้าผู้ครองเมืองอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนืออำนาจของบริษัท มีอยู่ทางเดียวที่จะก่อให้เกิดสันติภาพได้คือ "อังกฤษต้องครอบครองอินเดียทั้งหมด" และรัฐบาลอังกฤษเริ่มยอมรับว่าความคิดในการครอบครองอินเดียทั้งหมดเป็นสิ่งจำเป็น แต่รัฐสภาก็ได้เน้นว่าในการปกครองอินเดีย นั้น ต้องปกครองอย่างยุติธรรม ดังนั้นลอร์ด เวลเลสลีย์ ซึ่งเดินทางมาเป็นข้าหลวงใหญ่อินเดีย ในช่วงปี 1798-1805 ก็ได้ตระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างดี เขาเกรงว่าการร่วมมือกันระหว่างฝรั่งเศสกับเจ้าเมืองต่าง ๆ จะเป็นอันตรายต่ออังกฤษ และก็ทราบดีว่าสุลต่านแห่งไมซอร์ได้ส่งคนไปขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสที่เกาะมอริเชียส เมื่อเป็นเช่นนั้นเวลเลสลีย์จึงดำเนินนโยบายผูกมิตรกับแคว้นนิซาม (Nizam) ไฮเดอราบัด (Hyderabad) เปชะวาร (Peshawar) อูธ (Oudh) และเสนาบดีแห่งสมาพันธรัฐมาระธา ทั้งนี้เพื่อต่อต้านคิปูแห่งไมซอร์ ที่แอบไปคบหาสมาคมกับฝรั่งเศส คิปูถูกฆ่าตายในปี ค.ศ. 1798 อังกฤษจึงครอบครองไมซอร์ทั้งหมด

แผนที่อินเดียสมัยลอร์ดเวลเลสลีย์

ในปี 1802-1804 อังกฤษรบกับพวกมาระธาและได้รับชัยชนะ เมื่อเป็นเช่นนั้น ลอร์ด เวลเลสลีย์ จึงได้จัดตั้งระบบ Subsidiary Alliances ขึ้น กล่าวคือแต่ละต่าง ๆ

1. ต้องเป็นสาขาของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ
2. ต้องเป็นพันธมิตรของอังกฤษ
3. ต้องยอมให้อังกฤษตั้งผู้สำเร็จราชการไปประจำ

ระบบดังกล่าวนี้ว่าอังกฤษประสบผลสำเร็จในการขยายอาณาภินคมิในอินเดียเป็นอย่างดี

เงื่อนไขของระบบ Subsidiary Alliances

เวลเลสลีย์ ได้เสนอใบบายนี้ในการสร้างอำนาจให้แก่อังกฤษ แต่เดิมนั้นพวกมาระธา เป็นผู้คิดขึ้นมา แต่ฝรั่งเศส คุปเปอร์ส ได้ให้นำมาใช้เป็นครั้งแรก ต่อมาก็โรเบิร์ต ไคลฟ์เลียนแบบคุปเปอร์ส และท้ายสุดลอร์ด เวลเลสลีย์ ก็ให้นำมาใช้เช่นกันตามระบบ Subsidiary Alliances เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้.-

1. ยอมรับผู้สำเร็จราชการอังกฤษในราชสำนักของเจ้าผู้ครองเมือง
2. เรื่องการติดต่อกับต่างประเทศเป็นหน้าที่ของบริษัท
3. เจ้าผู้ครองเมืองจะไม่จ้างชาวต่างประเทศไว้ในรัฐของตน ยกเว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ
4. ให้มีกองทหารซึ่งมีนายทหารอังกฤษ เป็นผู้บังคับบัญชาในดินแดนของเจ้าผู้ครองเมืองนั้น ๆ เพื่อรักษาสันติภาพ
5. เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้แก่กองทัพดังกล่าว

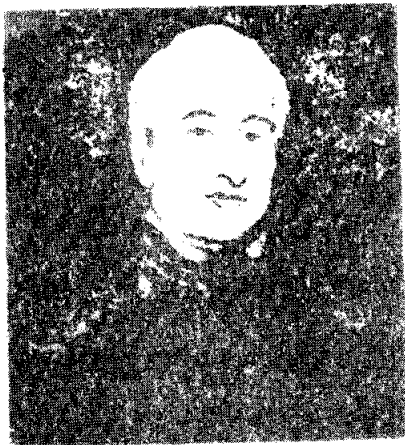
บริษัทต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังนี้

1. ป้องกันเมื่อมีชาวต่างชาติมาโจมตี และช่วยเจ้าผู้ครองเมืองรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐหรือแคว้นนั้น ๆ
2. จะไม่ก้าวทำกิจการภายในของรัฐ

บริษัทที่ความเห็นว่าระบบ Subsidiary Alliances นี้เป็นวิธีการขยายอำนาจของอังกฤษได้ดีที่สุด โดยที่อังกฤษไม่ต้องผนวกดินแดนอินเดีย²⁵

ลอร์ด วิลเลียม เบนติงก์

นับตั้งแต่ลอร์ด เวลเลสลีย์ เป็นต้นมา รัฐบาลก็ได้ส่งข้าหลวงใหญ่มาประจำอินเดียหลายคน เช่น ลอร์ด คอร์นวอลล์ (กลับมาครั้งที่ 2) ลอร์ด มินโท ลอร์ด เฮลลิงส์ (ไม่ใช่เซอร์ เรน เฮลลิงส์) เซอร์ จอห์น อาคัม ลอร์ด ฮัมเบอร์ส²⁶ และ ลอร์ด วิลเลียม เบนติงส์ โดยลำดับ การขยายอำนาจในอินเดียของอังกฤษในช่วงเวลานี้ ไม่ค่อยมีมากนัก นอกจากสมัยของลอร์ดวิลเลียม เบนติง ' เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในอินเดีย จนอาจกล่าวได้ว่า "ปฏิรูป" เลย์ที่เคียว เบนติงก์เข้ามาเป็นข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1828-1835 เขาเป็นนักเสรีนิยมและเป็นข้าหลวงใหญ่คนแรกที่ทำนุ้ถึงสวัสดิการของชนพื้นเมือง และมองเห็นเป็นเรื่องสำคัญในการปกครอง

ลอร์ด วิลเลียม เบนติงก์

เบนติงก์มีนิสัยชอบปฏิรูป สิ่งที่ได้ทำไปคือปฏิรูปสังคม เขาได้ประกาศยกเลิกประเพณีสุตตี (Sutti) ซึ่งแม่ฝ่ายชาวฮินดูจะต้องเผาตัวตายตามสามี เมื่อสามีถึงแก่กรรม นอกจากนี้เบนติงก์ยังปราบปรามพวกธูท หรือธูทกี (Thags or Thaggee) ซึ่งเป็นพวกปล้นสะดมตามถนนหลวง และจับคนเดินทางผ่านภูเขาเจ้าแม่กาลี ประเพณีพิธีกรรมดังกล่าว เบนติงก์ ประกาศว่า "เป็นการผิดกฎหมาย" แต่การปฏิบัติสิ่งซึ่งมลาย

²⁵C.W.Crawley, *The New Cambridge Modern History; War and Peace In and Age of Upheaval 1793-1830*, Vol. IX, Cambridge University Press, 1969. p.557

²⁶โปรดดูรายชื่อข้าหลวง ข้าหลวงใหญ่ และอุปราชของอังกฤษในภาคผนวกท้ายเล่ม

เหล่านี้ก็ยังมีอยู่โดยทั่วไปในสมัยเบนติงก์ และสิ่งจะหมดไปจากอินเดียสมัยลอร์ด คัลลิสต์ ดังจะกล่าวในตอนต่อไป

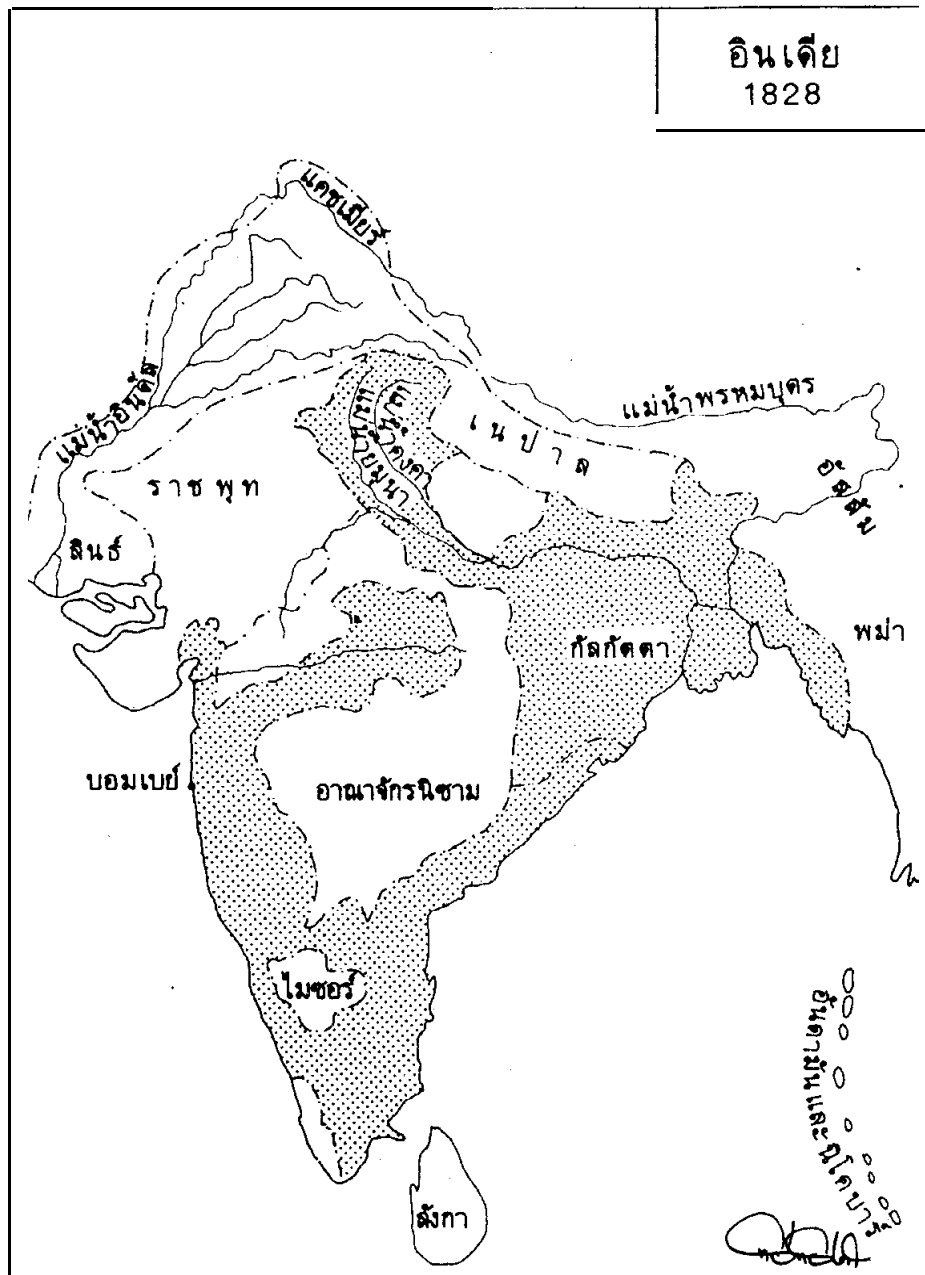
นอกจากการปฏิรูปสังคมดังกล่าว ลอร์ดเบนติงก์ ก็ได้จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือ เขาได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของ ที.บี.แมคคอลลีย์ (T.B. Macaulay) นั่นคือ เขาสนับสนุนในทุกวิถีทางที่จะให้โรงเรียนต่าง ๆ ในอินเดียสอนแบบตะวันตก และให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน แมคคอลลีย์ให้เหตุผลแก่เบนติงก์ว่า เป็นการฝึกให้ชาวอินเดียมีโลกทัศน์ที่กว้าง และมีทัศนคติแบบอังกฤษ ซึ่งในอนาคตอินเดียจะได้ปกครองตนเองแบบยุโรป อีกประการหนึ่ง อินเดียเป็นประเทศที่มีภาษาพูดมากมายหลายภาษา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวอินเดียจะต้องเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อให้เป็นภาษากลางที่จะพูดจาติดต่อกันได้ แมคคอลลีย์เสริมต่อไปอีกว่า ชาวอินเดียที่ได้รับการศึกษาแบบอังกฤษนี้ จะเป็นฝ่ายสนับสนุนอังกฤษในการปกครองอินเดีย

การที่ลอร์ด วิลเลียม เบนติงก์ ได้นำเอาระบบการเรียนการสอนแบบอังกฤษมาใช้ในอินเดีย ทำให้ชาวอินเดียได้รับการศึกษาแบบตะวันตกมากยิ่งขึ้น และพวกเขาได้ออกหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ และภาษาพื้นเมือง เพื่อเผยแพร่แนวความคิดของพวกเขา นับว่าการกระทำของเบนติงก์ไม่เป็นหมัน²⁷

ในด้านเศรษฐกิจ วิลเลียม เบนติงก์ ได้นำเงินตรามาให้อินเดียเพื่อกว้านซื้อสินค้าประเภทฝ้าย และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อเป็นการเรียกเงินตราคืน อังกฤษก็ส่งสินค้าประเภทฝ้ายดังกล่าวไปขายในตลาดยุโรป ต่อมาอังกฤษก็ได้ตั้งโรงงานทอผ้าที่ทันสมัยขึ้นในตอนปลายของศตวรรษนี้เอง โรงงานทอผ้าที่มีประสิทธิภาพดังกล่าวก็ได้ทำลายสินค้าฝ้ายของอินเดียที่ทอด้วยมือไป ในเวลาใกล้เคียงกันนั่นเองสินค้าชนิดอื่น ๆ ของอังกฤษอันเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมก็ได้เข้ามาที่ตลาดอินเดีย ทำให้อินเดียขาดดุลย์การค้าอังกฤษเป็นอย่างมาก

---

²⁷Fieldhouse, Opcit., p. 273

แผนที่อินเดียสมัยลอร์ดวิลเลียมเบนติงค์

และในที่สุดชาวอินเดียต้องหันมายึดอาชัพกสิกรเป็นหลักอย่างชนิดที่ไม่เคยเป็นเช่นนั้นมาก่อน และจำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นก็ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ กล่าวโดยสรุปคืออินเดียไม่เพียงแต่ประสบกับภาวะยุ่งยากทางการเมืองและสังคมเท่านั้น ยังถูกอังกฤษหักทวงเอาทรัพยากรธรรมชาติไปเป็นจำนวนมาก และทำให้อินเดียยากจนลงอีกด้วย²⁸ ในที่สุดก็มาถึง ลอร์ด คัลชูลี ข้าหลวงใหญ่คนที่ 17

ลอร์ด คัลชูลี

ลอร์ด คัลชูลี (1848-1856) เป็นข้าหลวงใหญ่ที่เข้มแข็งที่สุดของอังกฤษ และหนุ่มที่สุด กล่าวคือ เขาเดินทางมาเป็นข้าหลวงใหญ่เมื่ออายุเพียง 35 ปีเท่านั้น²⁹ คัลชูลี ดำเนินนโยบายแตกต่างจากข้าหลวงคนก่อน ๆ กล่าวคือ เขาใช้วิธีการผนวกดินแดนอินเดีย และออกกฎหมายห้ามกระทำพิธีสุตตี พิธีรัฐคิ ออกกฎหมายคุ้มครองผู้เปลี่ยนศาสนาจากฮินดูมาเป็นคริสต์ และออกกฎหมายอนุญาตให้หญิงม่ายแต่งงานใหม่ได้ เป็นต้น การออกกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อความเชื่อต่อทางศาสนาของพวกอินเดียแทบทั้งสิ้น แม้แต่โครงการสร้างทางรถไฟ โครงการสร้างชลประทาน และโครงการวางสายโทรเลข ก็ยังกระทบกระเทือนต่อความเชื่อทางศาสนาของชาวอินเดีย ซึ่งทำให้ชาวอินเดียหวาดกลัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ลอร์ด คัลชูลี ยังได้ให้รัฐบาลอินเดียขยายขอบเขตการศึกษาจากระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ให้เป็นแบบอังกฤษ และส่งเสริมให้สตรีได้รับการศึกษาเหมือนบุรุษ ซึ่งก่อนหน้านี้สตรีเป็นพลเมืองชั้น 2 และเพียงแค่ฝึกหัดงานบ้านเท่านั้น

การปฏิรูปลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวมา ส่วนแต่ละเมิดทัศนคติทางวัฒนธรรมของอินเดียทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ลอร์ด คัลชูลี ก็ได้มุ่งหน้าต่อไปโดยไม่รับฟังคำเตือนของที่ปรึกษาที่มี

---

²⁸ N.D. Palmer, *Indian Political System*, p.35

²⁹ V.D. Mahajan, *Opcit.*, p.197

ประสบการณ์ และในที่สุดเขาก็มีความเห็นว่า "รัฐในอินเดียมีการปกครองที่เลว จำต้องผนวก
เข้าไว้เป็นของอังกฤษ" พร้อมกันนั้นเขาได้ออกกฎหมายผนวกดินแดนฉบับหนึ่ง เรียกว่า
Doctrine of Lapse ซึ่งมีสาระสำคัญคือ เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ต้องยอมรับในอำนาจ

ลอร์ด ดัลฮุสตี

ของบริษัทยุโรปว่าเป็นอำนาจสูงสุด เมื่อเจ้าผู้ครอง
เมืองสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาท เมืองนั้นหรือรัฐนั้น
ก็จะตกเป็นของบริษัทยุโรปโดยอัตโนมัติ แม้ว่าตามกฎหมาย
อินเดีย จะอนุญาตให้เลี้ยงบุตรบุญธรรมได้ แต่ลอร์ด
ดัลฮุสตี อ้างว่าเจ้าผู้ครองเมืองที่มีบุตรบุญธรรม ก่อนที่
จะขึ้นครองราชย์จะต้องขอความเห็นชอบจากบริษัทยุโรป
โดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐเสียก่อน³⁰
โดยกฎหมายนี้ ลอร์ด ดัลฮุสตี ได้ผนวกเอาแคว้นชานสี

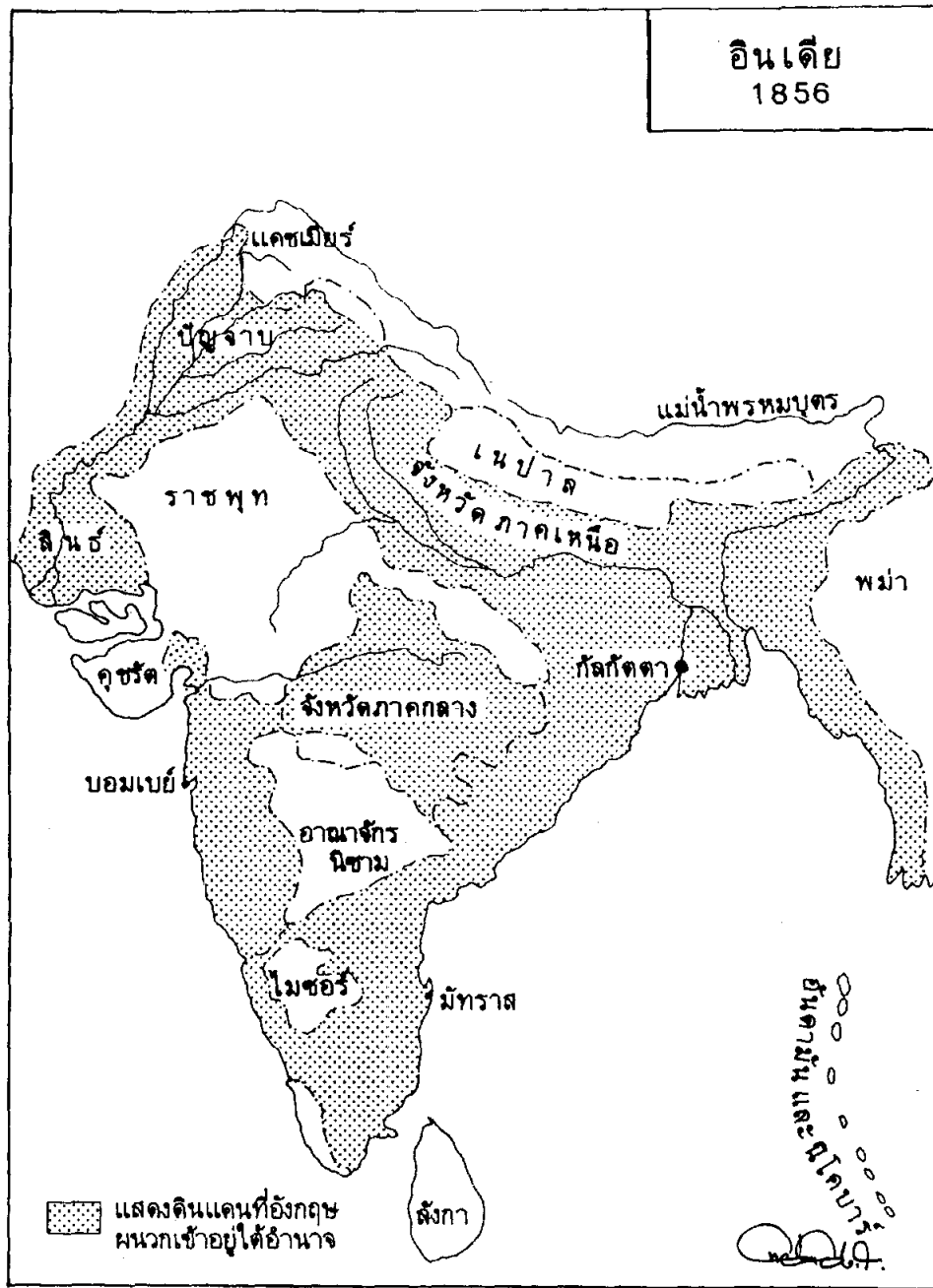
เมืองนาคปุร์ เมืองอุธ ฯลฯ ด้วยข้ออ้างว่ามีการปกครองที่เลวและไม่มีทายาท³¹

ในช่วงระยะเวลา 50 ปีเศษ อังกฤษก็สามารถเข้าครอบครองอินเดียไว้ได้เกือบทั้งหมด
และไม่เพียงแต่ครอบครองอินเดียเท่านั้น อังกฤษยังขยายดินแดนตามภูมิภาคต่าง ๆ แถบนี้ไว้
ได้อีก เช่น อังกฤษได้พม่า มาเลเซีย สิงคโปร์ ลังกา เป็นต้น มีผู้คิดตัวเลขการขยายอำนาจ
จักรวรรดินิยมอังกฤษในอินเดียคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไว้ดังนี้ ในรอบสิบปีแรกของคริสต์ศตวรรษ
ที่ 19 อังกฤษได้ดินแดนในอินเดียเพิ่มขึ้น 4,000 ตารางไมล์ สิบปีต่อมาอังกฤษได้ดินแดนใน
อินเดียเพิ่มขึ้นอีก 15,000 ตารางไมล์ สิบปีต่อมาได้ดินแดนเพิ่มขึ้นอีก 90,000 ตารางไมล์
สิบปีต่อมาได้ดินแดนเพิ่มขึ้นอีก 133,000 ตารางไมล์ เฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น
อังกฤษทำศึกในอินเดีย 111 ครั้ง ส่วนมากใช้ทหารอินเดียปราบอินเดียด้วยตัวเอง เงินที่ใช้

³⁰ Bhardwaj, *Opcit.*, p.121

³¹ *Ibid.*, p.121

แผนที่อินเดียสมัยลอร์ด ดัลโฮุสตี

ในการศึก ก็เก็บจากดินแดนที่อังกฤษยึดครองในอินเดียนั่นเอง จึงไม่แปลกอะไรที่อินเดีย ยากจนลง ๆ ข้าวยากหามากแรงแม่มีมากขึ้นโดยลำดับ

จริงอยู่ ในช่วงที่ลอร์ด คัลฮุสตี เป็นข้าหลวงใหญ่อินเดีย อังกฤษพัฒนาอินเดีย มากมายหลายอย่าง แต่การพัฒนานั้นก็เกินไปเพื่อผลประโยชน์ของอังกฤษเอง เช่น

1. อังกฤษสร้างชลประทานให้อินเดียหลายแห่ง แต่ก็เก็บภาษีจากชาวนาชาวไร่ ที่ได้รับผลประโยชน์จากชลประทานนั้นในอัตราที่สูงมาก
2. อังกฤษสร้างโรงงานอุตสาหกรรมให้แก่อินเดียจำนวนมากมาย แต่ก็จ้างชาว อินเดียในราคาถูก ๆ และนำสินค้ามาขายในราคาแพง อุตสาหกรรมที่เป็นของชาวอินเดีย เอง อุตสาหกรรมนั้นก็ถูกอังกฤษแก้งเก็บภาษีในอัตราสูง เพื่อไม่ให้ตั้งตัวติด
3. อังกฤษสร้างทางรถไฟให้อินเดียมากมาย เพื่อผลทางยุทธศาสตร์ และเพื่อผล ทางการค้าขายของอังกฤษเอง³²

เนื่องจากการถูกกดขี่ข่มเหง ถูกกอบโกยผลประโยชน์ และถ้อยเยี่ยงดินแดนไป เกือบหมดประเทศดังกล่าวมาแล้ว กลิ่นไอของการปฏิวัติก็เริ่มคุกรุ่น ในที่สุดก็ระเบิดขึ้น หลัง จากลอร์ด คัลฮุสตี พ้นจากตำแหน่งไปเพียงปีเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ทหารซีปอยซึ่งเป็นชาว อินเดีย รับจ้างอยู่ในกองทัพอังกฤษได้ลุกขึ้นจับอาวุธขับไล่อังกฤษแต่ถูกรบไว้ได้ จึงกลายเป็น กบฏเรียกว่า "กบฏซีปอย" อย่างไรก็ตามที่ชาวอินเดียโดยทั่วไปเรียกการก่อความไม่สงบ ระเบิดครั้งนี้ว่า "สงครามกอบกู้เอกราชครั้งแรกของอินเดีย"³³

สงครามซีปอยครั้งนั้น ในความรู้สึกของคนอินเดียทั่วไปแม้แต่ในปัจจุบันนี้ยังมีความ รู้สึกว่า เป็นการต่อสู้เพื่อเอกราช เป็นการต่อสู้ของประชาชนผู้รักชาติ รักแผ่นดิน มิใช่เป็น การกบฏตามที่ประวัติศาสตร์อังกฤษบันทึกไว้แต่ประการใด

---

³² ทีวี ทวีวาร, รศ.ดร. **เรื่องเดิม**, หน้า 8

³³ **เชิงช้าง** หน้า 9

กบฏชิปอย

กบฏชิปอยเกิดขึ้นในสมัยที่ลอร์ดแคนนิง (Lord Canning) เป็นข้าหลวงใหญ่ประจำอินเดีย กล่าวคือเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1857 หลังจากที่ลอร์ดคัลลิสตี เดินทางกลับอังกฤษ ไปได้หนึ่งปี สาเหตุที่ก่อให้เกิดนั้นมีความหมายหลายอย่าง ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาใหญ่โตที่ลอร์ดคัลลิสตี สร้างไว้ก่อนเดินทางกลับอังกฤษ อาจแยกกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

1. สาเหตุด้านการเมือง

1.1 ลอร์ด คัลลิสตี ได้ออกกฎหมายผนวกดินแดนฉบับหนึ่งเรียกว่า Doctrine of Lapse คือหลักการที่เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ต้องยอมรับในอำนาจของบริติชอังกฤษ ว่าเป็นอำนาจสูงสุด เมื่อเจ้าผู้ครองเมืองสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาท เมืองนั้นหรือรัฐนั้นก็ตกเป็นของอังกฤษทันที แม้ว่าตามกฎหมายฮินดูจะอนุญาตให้เลี้ยงบุตรบุญธรรมได้ แต่ลอร์ดคัลลิสตี อ้างว่าเจ้าผู้ครองเมืองที่มีบุตรบุญธรรมได้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากอังกฤษก่อน โดยหลักการนี้ทำให้เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ไม่พอใจอังกฤษเป็นอย่างมาก และในที่สุดก็กลายเป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่เกิดกบฏชิปอย

1.2 การผนวกแคว้นอูฐเข้าเป็นของอังกฤษ ก็เป็นสาเหตุทางการเมืองประการหนึ่ง ที่ทำให้ชาวมุสลิมไม่พอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารมุสลิมที่อยู่ในกองทัพอังกฤษ

1.3 ลอร์ด คัลลิสตี ได้สั่งงดการจ่ายเงินบำนาญให้แก่บุตรบุญธรรมของเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ ทำให้มิตรสหายและบริวาร รวมทั้งเชื้อพระวงศ์ต่าง ๆ เกิดความไม่พอใจ และวางแผนต่อต้านการบริหารงานของอังกฤษเสมอมา นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการปกครองของอังกฤษอย่างมาก

1.4 ลอร์ด คัลลิสตี ได้สั่งย้ายพระประยูรญาติต่าง ๆ ของจักรพรรดิโมกุลออกจากพระราชวัง ในกรุงนิวเดลีให้ไปอยู่นอกเมือง พฤติกรรมดังกล่าวทำให้ชาวอินเดียโดยทั่วไปเกิดสงสัย

ภาพทบฏซิปอย

2. สาเหตุด้านเศรษฐกิจ

2.1 รัฐบาลอังกฤษได้ประกาศเวนคืนที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินบางคน ทำให้เจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ เกิดความไม่พอใจ รวมทั้งสัมพันธชนต่าง ๆ ของเจ้าผู้ครองเมืองนั้น ๆ ก็ได้รับผลกระทบกระเทือนอีกด้วย กล่าวคือบริวารของเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ นั้น เดิมทีก็ได้เป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ในที่ดินให้แก่เจ้าผู้ครองเมือง แต่ต่อมากลับกลายเป็นคนว่างงาน เหตุการณ์ดังกล่าวมากลายเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจในอินเดียอย่างรุนแรง จึงนับเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดทบฏซิปอย

2.2 รัฐบาลอังกฤษเลิกจ้างข้าราชการของเจ้าผู้ครองเมืองต่าง ๆ คนเหล่านี้ว่างงาน จึงมีปัญหาทางเศรษฐกิจ

2.3 ในระยะ 5 ปี ก่อนเกิดทบฏซิปอย ลอร์ด ดัลฮูซี ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งที่บอมเบย์ เพื่อทำหน้าที่สำรวจโฉนดที่ดิน ถ้าเจ้าของที่ดินคนใดไม่มีโฉนดถูกต้อง

ความกฎหมาย ก็ให้ยึดเป็นของอังกฤษ ฉะนั้นคณะกรรมการชุดนี้ให้ยึดที่ดินจากเจ้าของที่ดินจำนวน 20,000 คน จากมณฑลเคซ่าน การกระทำครั้งนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ³⁴

2.4 อังกฤษส่งค่าจ่ายเงินค่าเบียดเบียนและเงินบำนาญแก่ข้าราชการในแคว้นอุทพร้อมกันนั้นก็ส่งปลัดทหารประจำการบางส่วนออก ซึ่งทำให้พวกเขาไม่มีงานทำ การกระทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ประชาชนที่เคยจงรักภักดีต่ออังกฤษไม่พอใจเป็นอย่างมาก และร่วมกันคบคิดจะก่อการกบฏต่อต้านอังกฤษ

3. สาเหตุด้านศาสนาและสังคม

3.1 ลอร์ด คัลฮุสรี ได้ออกกฎหมายอนุญาต ให้หญิงม่ายแต่งงานใหม่ได้ การกระทำดังกล่าว เป็นการผิดประเพณีอย่างร้ายแรง

3.2 ลอร์ด คัลฮุสรี ได้ต่อต้านการปฏิบัติพิธีสุคติ และพิธีรีตองอย่างเต็มที่ ซึ่งก็ขัดต่อความรู้สึกของชาวอินเดียนส่วนใหญ่เช่นกัน

3.3 ในปี 1856 ลอร์ด คัลฮุสรี ได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เปลี่ยนศาสนาจากฮินดูมาเป็นคริสต์ เป็นผลให้ชาวอินเดียนเกิดความกลัวว่าตนเองจะต้องเปลี่ยนศาสนา หลังจากออกพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว คณะสอนศาสนาบางพวกได้แสดงการดูหมิ่นเหยียดหยามศาสนาฮินดู ยิ่งทำให้ชาวอินเดียนเกิดความระแวงสงสัยว่า อังกฤษมีเจตนาจะทำลายสังคมอินเดียน เพื่อทำอินเดียนให้เป็นสังคมแบบตะวันตก

3.4 ลอร์ด คัลฮุสรี ได้ขยายการศึกษาในอินเดียนเป็นแบบตะวันตก กล่าวคือใช้วิธีการเรียน การสอน และการสอบเป็นแบบภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย การกระทำดังกล่าวขัดต่อความรู้สึกของชาวอินเดียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหนุ่มคนสาวที่มีหัวรุนแรงถึงกับประกาศรวมตัวกันคัดค้านการกระทำของอังกฤษด้วยกลัวว่าพวกตนจะถูกกลืนชาติ จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดกบฏขึ้นบ่อย

---

³⁴ คณีย์ ไชยโยธา, เรื่องเดิม, หน้า 144

4. สาเหตุด้านการทหาร

4.1 ทหารซีปอย³⁵ โดยทั่วไปมีความจงรักภักดีต่ออังกฤษเป็นอย่างมาก แต่ในระยะหลังได้มีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะไม่พอใจอังกฤษที่ส่งพวกตนออกไปรบในดินแดนต่างไกล และเป็นเวลานาน ๆ พวกเขาจึงคลายความจงรักภักดีต่ออังกฤษ

4.2 ทหารซีปอยเคยยกภูมาแล้ว 4 ครั้งในเวลา 13 ปี ก่อนเกิดกบฏใหญ่ครั้งนี้นี้ พวกเขาเคยเรียกร้องเงินพิเศษที่ต้องออกไปรบในดินแดนไกล ๆ แต่อังกฤษไม่รับพิจารณาข้อเรียกร้องนั้น

4.3 วินัยในกองทัพซีปอยในแคว้นเบงกอลบกพร่องมาก มูลเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ย้ายนายทหารที่สามารถ ไปทำงานทางด้านพลเรือน เมื่อทหารขาดผู้นำที่มีวินัยและความสามารถ จึงทำให้วินัยของทหารเสื่อมลง

4.4 ทหารซีปอยไม่พอใจระเบียบการเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งพิจารณาจากผู้ที่อาวุโสเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงอายุและความสามารถของบุคคลนั้น เช่น นายพลกอดวิน ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารในการสงครามกับพม่าครั้งที่ 2 เมื่ออายุได้ 70 ปี

4.5 พวกทหารในกองทัพเบงกอลมิได้เกณฑ์มาจากแคว้นเบงกอลโดยเฉพาะ แต่เกณฑ์มาจากพวกวรรณะสูงในแคว้นอูฐ และมณฑลแถบตะวันตกเฉียงเหนือ โดยเหตุที่คนเหล่านี้เกิดในวรรณะสูงซึ่งเคยชินต่อการมีสิทธิพิเศษ และไม่ค่อยจะยอมรับฟังกฎเกณฑ์และวินัยของทหารโดยง่าย นอกจากนั้นคนพวกนี้ยังสงสัยในพฤติกรรมของอังกฤษที่นำเอาอารยธรรมตะวันตก และศาสนาคริสต์เข้ามาครอบงำพวกตน ที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งคือ ลอร์ดแคนนิงได้ออกพระราชบัญญัติ General Service Enlishment Act ซึ่งมีสาระสำคัญคือให้รวมเอาทหารเกณฑ์ที่มีวรรณะสูงและวรรณะต่ำเข้าด้วยกัน และให้เตรียมพร้อมที่จะไปปฏิบัติการทั้งภายในและภายนอกประเทศอินเดีย พฤติกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ทหารเกณฑ์ที่มีวรรณะสูงมากยิ่งขึ้น

³⁵ทหารซีปอย หมายถึงชาวพื้นเมืองอินเดียทั้งที่เป็นฮินดูและมุสลิม รับราชการทหารอยู่ในกองทัพอังกฤษ

4.6 ความแตกต่างกันระหว่างทหารอังกฤษกับทหารอินเดียมีมาก กล่าวคือ มีทหารอังกฤษอยู่ในอินเดีย 45,322 คน ขณะเดียวกันมีทหารอินเดีย 233,000 คน ตัวเลขที่ห่างกันมากมายอย่างนี้ทำให้ทหารที่ปอยเกิดแข็งข้อในบางกรณี และในที่สุดจนกลายเป็นกบฏใหญ่

4.7 การโยกย้ายทหารไปประจำตามที่ต่าง ๆ มีความบกพร่องไม่เหมาะสม เมืองที่มีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ เช่น เดลฮี อัลลาฮะบาด กลับมีเฉพาะทหารที่ปอย ไม่มีทหารอังกฤษ และที่กัลกัตตาและคินาปูร์ ใกล้เมืองปัตนะ กลับมีทหารอังกฤษเพียงกองร้อยเดียว นอกนั้นก็เป็นที่ปอยล้วน ๆ

4.8 ประเทศอังกฤษในระยะนั้นต้องทำสงครามหลายครั้ง เช่น สงครามไครเมีย สงครามกับเปอร์เซีย และสงครามกับจีน ทำให้ชาวอินเดียรู้สึกว่าคุณคนต้องเสียทรัพยากรไปมากโดยการให้อังกฤษนำไปใช้ในสงครามดังกล่าว³⁶

4.9 นานา สาเฮบ บุตรบุญธรรมของอดีตเจ้าผู้ครองแคว้นอูธ และมหารานีลักษมี ไภ แห่งแคว้นชานสี ได้ผูกใจเจ็บอังกฤษอย่างมาก และได้แพร่ข่าวลือต่าง ๆ คือ

4.9.1 แพร่ข่าวลือว่าอังกฤษแพ้สงครามในแคว้นไครเมีย³⁷ เวลาที่รัสเซียกำลังจะบุกเข้ามาช่วยเหลืออินเดีย และยังได้ประกาศไว้ในที่เปิดเผยหลายแห่งในนิวเดลี ชักชวนให้ชาวมุสลิมเตรียมตัวไว้เพื่อสมทบกับกองทัพอิหร่าน ที่จะยกเข้ามาช่วยเหลืออินเดีย ในการขับไล่อังกฤษ ทั้งนี้เพื่อบำรุงศาสนาอิสลามในอินเดีย

4.9.2 แพร่คำทำนายชะตาบ้านเมืองว่า อังกฤษจะปกครองอินเดียได้เพียง 100 ปี นับตั้งแต่โรเบิร์ต ไคลฟ์ ได้ชัยชนะฝรั่งเศสที่แคว้นพลาสลีย์ในรัฐเบงกอล ซึ่งเวลานี้ก็ครบกำหนด 100 ปีแล้ว

---

³⁶ คณีย์ ไชโยธธา, **เรื่องเดิม**, หน้า 145

³⁷ ไครเมีย (บางท่านอ่านว่าซีเมีย) ตั้งอยู่ทางภาคใต้สุดของรัสเซียบริเวณทะเลดำ สงครามไครเมีย เป็นสงครามระหว่างรัสเซียกับอังกฤษ ฝรั่งเศส และตุรกี

4.9.3 แพร่ข่าวในวงการทหารซีปอยที่เป็นมุสลิมว่า กระสุนปืนที่อังกฤษ
ทำในอินเดีย เวลานั้นล้วนชุบด้วยน้ำมันหมู ขณะเดียวกันก็แพร่ข่าวในวงการทหารซีปอยที่เป็น
ฮินดูว่า กระสุนปืนชุบด้วยไขวัว เรื่องกระสุนปืนนี้มีอยู่ว่า กระสุนปืนชนิดใหม่ต้องใช้น้ำมันหล่อ
ลื่น ก่อนใช้ทหารทุกคนต้องใช้งาปากก็พลลอกกระสุนเสียก่อน ซึ่งทำให้ทหารซีปอยทั้งที่เป็นฮินดู
และเป็นมุสลิมชยะแขยง และมีความรู้สึกเกลียดชังอังกฤษอย่างรุนแรงในเวลาต่อมา

4.9.4 ส่งคนพูดเก่ง ๆ ออกไปแสดงตลกตามถนนสายต่าง ๆ ทำเป็น
สอนศาสนาบ้าง ทำเป็นแสดงละครสัตว์บ้าง เมื่อเห็นว่าลับตาเจ้าหน้าที่อังกฤษ คนเหล่านั้น
ก็ได้ชักชวนประชาชนให้เป็นแนวร่วมในการกอบกู้เอกราช

จากสาเหตุที่สำคัญ ๆ ดังกล่าวมาแล้ว กบฏซีปอยจึงเกิดขึ้นทั่วประเทศอินเดียโดย
จุดเริ่มแรกคือ เกิดที่เมืองบารักซpur โบร์ฮัมปุร์ และมีรัต โดยลาคับ เมืองดังกล่าวนี้อยู่ในรัฐ
อุตตระประเทศ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของนิวเดลี ต่อมากบฏซีปอยก็ค่อย ๆ กระจาย
ไปทั่วยุเดียเป็นเวลานานถึง 2 ปี

ทหารซีปอยในกองทัพอังกฤษ

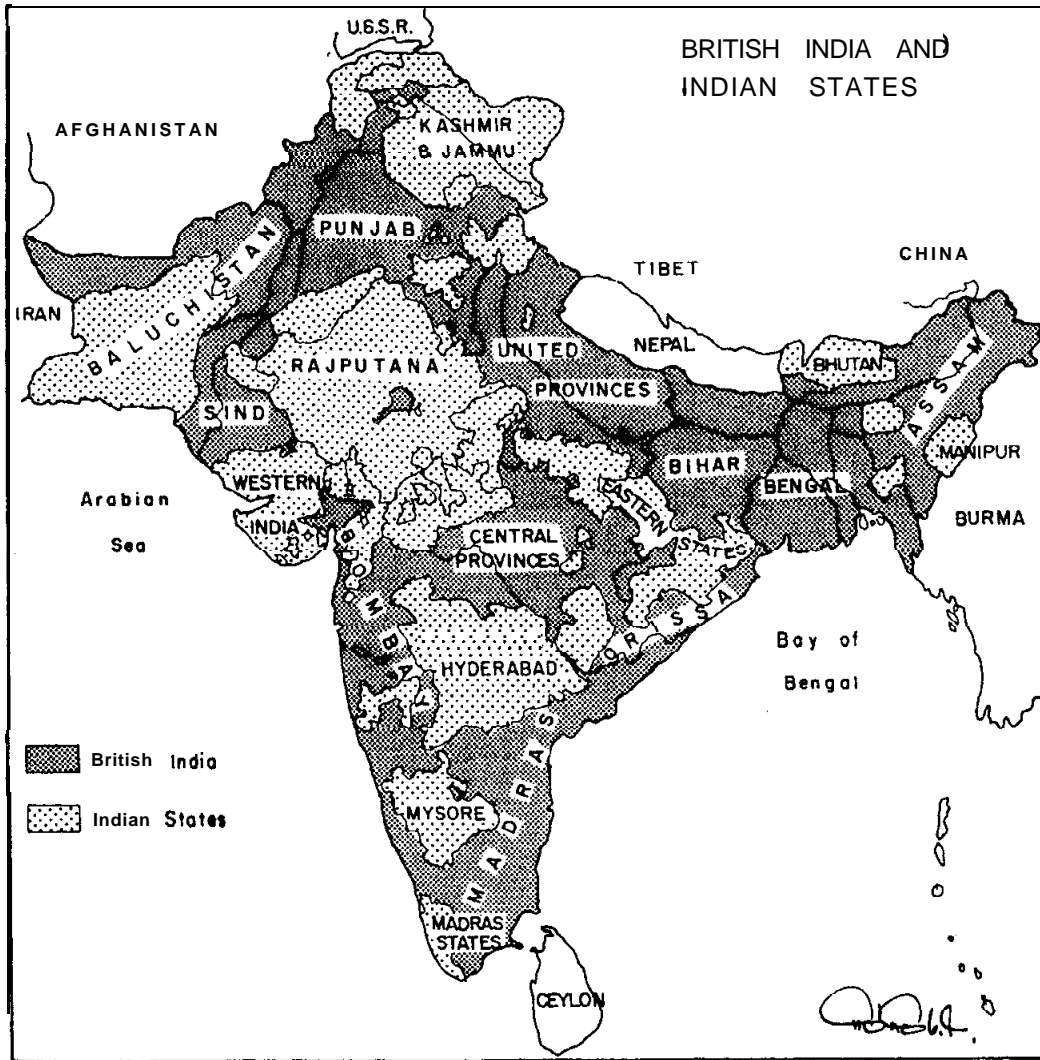
ผลของกบฏซีปอย

อังกฤษได้ทำการปราบปรามกบฏซีปอยเป็นเวลานานถึง 2 ปี จึงสงบราบคาบ ชาวอินเดียเสียชีวิตครั้งนั้นประมาณ 100,000 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่ากลัวมากในขณะนั้น เป็นอันว่าจักรวรรดิอังกฤษในอินเดียซึ่งทำท่าว่าจะสูญสิ้น กลับมีอำนาจและตั้งมั่นยิ่งกว่าเดิม เพราะเมื่ออังกฤษปราบปรามกบฏซีปอยได้แล้ว สิ่งที่เป็นผลตามมาคือ.-

1. อังกฤษโหดร้ายทารุณต่ออินเดียมากยิ่งขึ้น
2. ทหารอินเดียซึ่งแต่ก่อนมีจำนวนมากกว่าทหารอังกฤษ 6 ต่อ 1 ถูกลดเหลือ 2 ต่อ 1 โดยเฉพาะทหารปืนใหญ่นั้นเป็นทหารอังกฤษล้วน ๆ
3. อังกฤษเพิ่มภาษีอากร แก่ชาวอินเดียอย่างสูง เพื่อนำเงินมาชดเชยค่าใช้จ่ายในการปราบปรามกบฏซีปอย
4. อังกฤษได้จัดการปกครองอินเดียใหม่ โดยจัดแบ่งอินเดียออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
  - 4.1 ดินแดนที่อังกฤษปกครองโดยตรง เรียกว่าอินเดียของอังกฤษ (British India) มี 11 มณฑลใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่ 3 ใน 5 ของอินเดียทั้งหมด กล่าวคือมีพื้นที่ประมาณ 818,000 ตารางไมล์ ให้มีการปกครองขึ้นต่ออุปราชอังกฤษโดยตรง ส่วนมากมณฑลเหล่านี้ตั้งอยู่ตามชายฝั่งทะเล เช่น กัลกัตตา มัทราส บอมเบย์ เป็นต้น
  - 4.2 ดินแดนที่เป็นของเจ้าอินเดียเรียกว่ารัฐอินเดีย (Indian States) แบ่งออกเป็น 562 รัฐ ซึ่งมีพื้นที่ 2 ใน 5 ของอินเดียทั้งหมดกล่าวคือมีพื้นที่ประมาณ 690,000 ตารางไมล์ ให้มีการปกครองขึ้นตรงต่อราชาและมหาราชาอินเดียอยู่เหมือนเดิม แต่อังกฤษจะเข้าควบคุมนโยบายด้านการต่างประเทศ ส่วนการตำรวจ ทหาร ศาล และกฎหมาย เป็นธุระของราชาและมหาราชาทั้งสิ้น³⁸

---

³⁸ ทีวี ทวีวาร, รศ.ดร. **เรื่องเดิม**, หน้า 10

แผนที่แสดงอินเดียของอังกฤษและรัฐอินเดีย

5. อังกฤษเพิ่มวิธีการปกครองอินเดียใหม่กล่าวคือ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 1858 รัฐบาลอังกฤษเข้าปกครองอินเดียแทนบริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออก ตำแหน่งผู้ปกครองอินเดียก็เปลี่ยนจากข้าหลวงใหญ่ (Governor General) มาเป็นอุปราช (Viceroy) นับเป็นการสิ้นสุดยุคข้าหลวงใหญ่ปกครองอินเดีย

ภายหลังจากทหารซีปอยได้ก่อกบฏในครั้งนั้น ชาวอินเดียทั่วไปมีความตื่นตัวในเรื่องเอกราชมากยิ่งขึ้น ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง ๆ ต่างพากันคิดกอบกู้เอกราชมิได้ขาด และพยายามเรียกร้องสิทธิเสมอภาคตลอดมา เริ่มต้นด้วยการขอเข้ามามีสิทธิในการรับราชการบริหารประเทศ³⁹ ซึ่งอังกฤษก็ยอมผ่อนปรนบ้าง ทำให้ชาวอินเดียมีโอกาสเข้ารับราชการในบ้านเกิด เมืองนอนของตนเองมากยิ่งขึ้น

อิทธิพลของอังกฤษในอินเดีย

ก. ด้านการปกครอง

นับตั้งแต่อังกฤษเข้ามาในอินเดียจนถึงการส่งลงของกบฏซีปอย อิทธิพลของอังกฤษได้ครอบงำอินเดียมากมายหลายประการ ซึ่งอาจแยกกล่าวได้ดังนี้

1. ในด้านกฎหมาย อังกฤษนำเอากฎหมายแบบอังกฤษมาใช้ในอินเดีย ทำให้อินเดียมีความสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น มีศาลตัดสินคดีโทษต่าง ๆ การมีกฎหมายคุ้มครองบ้านเมืองนี้ ทำให้อังกฤษเป็นชาติที่มีการปกครองประเทศอาณานิคมที่เด่นที่สุดกว่าประเทศอื่น ๆ อาณานิคมอื่น ๆ เช่น ฝรั่งเศส สเปน โปรตุเกส เป็นต้น และในการนี้อังกฤษได้แก้กฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้เหมาะสมกับประเทศอินเดีย เช่น ผู้ที่จะเป็นเจ้าของที่ดินตามกฎหมายได้คือ "ชาวอินเดียทั้งหมด" ซึ่งต่างจากสมัยก่อนอังกฤษเข้ามาปกครอง ที่ดินทั้งหมดตกอยู่ในกรรมสิทธิ์ของพวก "ซามินทาร์" ส่วนชาวไร่ชาวนามีสิทธิเพียงเช่าที่ดินทำมาหากินเท่านั้น อังกฤษยกเลิกระบบเก่าเกือบทั้งหมด เช่น

---

³⁹ สถิติปี 1905 ใน ก.พ. ของอินเดีย มีข้าราชการอังกฤษ 1,000 คน คอข้าราชการอินเดีย 30 คน

1.1 ในแคว้นเบงกอลและบริเวณอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ให้เจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างสมบูรณ์

1.2 ในคอมเบย์ มัทราส ให้ชาวไร่ชาวนามีกรรมสิทธิ์ในการทำมาหากิน

1.3 ในแคว้นปัญจาบ ให้ชาวมินทรมีส่วนช่วยเก็บภาษีที่ดินให้แก่อังกฤษด้วย

2. ในด้านการปกครอง อังกฤษได้จัดแบ่งหน่วยการปกครองออกเป็นรัฐบาลกลาง รัฐบาลแคว้นต่าง ๆ แต่ต้องขึ้นตรงต่อผู้สำเร็จราชการอังกฤษ การบริหารส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น จังหวัด อำเภอ และตำบล มี Collectors ทำหน้าที่ดังนี้

2.1 เก็บภาษีให้รัฐบาลอังกฤษ

2.2 เป็นผู้พิพากษาอรรถคดีต่าง ๆ แทนรัฐบาลอังกฤษ

2.3 ทำหน้าที่เป็นตำรวจพิทักษ์สันติราษฎร์แทนอังกฤษ

โดยทั่วไป Collector จะเป็นชาวอังกฤษ แต่ก็มีบางแห่งที่เป็นชาวอินเดียที่อังกฤษไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทน นอกจากนี้ยังจัดให้ชาวพื้นเมืองมาทำหน้าที่บริหารการปกครองระดับต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมากโดยจ่ายเงินเดือนให้ หรือไมก็ให้รางวัลเป็นที่ดิน ทำให้การปกครองระดับท้องถิ่นก้าวหน้าไปมาก เพราะการบริหารงานเป็นไปตามนโยบายรัฐบาลกลางทั้งสิ้น ไม่ใช่เป็นไปตามประเพณีดั้งเดิมแต่ก่อน

นอกจากนี้อังกฤษยังได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ชาวอินเดียมากยิ่งขึ้น กล่าวคือในปี ค.ศ. 1853 ได้อนุญาตให้อินเดียจัดตั้งสภาผู้แทนขึ้น โดยรัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งชาวอินเดียเป็นผู้แทนฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ นับเป็นการริเริ่มและเปิดโอกาสให้ชาวอินเดียเข้ามามีส่วนในการปกครองบ้านเมือง (ไม่ใช่ Indian National Congress)

3. ในด้านการทหาร อังกฤษให้ทหารอินเดียรบแทนทหารอังกฤษ โดยมีชาวอังกฤษเป็นทหารผู้บังคับบัญชา นอกจากนั้นยังใช้ทหารอินเดียปราบปรามพวกชาวอินเดียด้วยกันที่ต่อต้านอังกฤษอีกด้วย อังกฤษพยายามยุยงให้ชาวอินเดียแตกแยกกัน เพื่อไม่ให้ชาวอินเดียรวมกำลังกันต่อต้านชาวอังกฤษ (Divide and Rule) โดยเฉพาะการแยกชาวฮินดูออกจาก

ชาวมุสลิม ซึ่งทำให้ชนสองพวกกลายเป็นศัตรูกัน และวิวาทกันไม่รู้จักหยุดหย่อน จนในที่สุดก็แบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คืออินเดีย และปากีสถาน

4. ในด้านการเก็บภาษี อังกฤษใช้วิธีให้ชาวอินเดียเก็บภาษีกันเอง เพื่อมิให้ชาวอินเดียโจมตีว่าอังกฤษขูดรีด วิธีการก็คืออังกฤษจะกำหนดควมจำนวนภาษีที่จะเก็บแต่ละปีให้แน่นอน (Permanent Settlement) โดยสั่งให้พวกซามินทาร์ จ่ายให้แก่อังกฤษตามที่กำหนดไว้ในวันทุกประการ พวกซามินทาร์ก็จะรีดเก็บจากราษฎรอีกต่อหนึ่ง ซึ่งทำให้ราษฎรเดือดร้อนมากยิ่งขึ้น และถูกรีดเก็บภาษีอย่างหนัก พวกเขาพากันเกลียดชังพวกซามินทาร์เป็นอย่างมาก นับเป็นวิธีการที่ขาดคุณลาคของอังกฤษ

นอกจากนั้น อังกฤษยังใช้วิธีกดขี่อุตสาหกรรมของอินเดีย โดยการตั้งกำแพงภาษีไว้สูง เพื่อทำลายอุตสาหกรรมอินเดีย ในปี 1813 อังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติฉบับหนึ่ง เปิดโอกาสให้ชาวอินเดียค้าขายส่วนตัวได้ แต่ก็ยังจำกัดบางสิ่งบางอย่าง จนถึงปี 1833 อังกฤษเลิกบริษัทอินเดียตะวันออก การปกครองอินเดียจึงโอนจากสังกัดบริษัท ไปขึ้นตรงต่อรัฐบาลลอนดอน อังกฤษเปิดโอกาสให้ทำอุตสาหกรรมพื้นเมืองได้อย่างเสรี มีผลทำให้สินค้าออกประเภทผ้าฝ้ายของอินเดียลดลง ในขณะที่เดียวกันสินค้าเข้าประเภทสิ่งทอของอังกฤษก็เข้ามาตีตลาดสินค้าฝ้ายในอินเดียอย่างย่อยยับ เนื่องจากราคาถูกกว่ากัน ดังนั้นจึงเท่ากับกั้นกั้นเป็นการทำลายอุตสาหกรรมผ้าฝ้ายพื้นเมืองของอินเดียซึ่งทอด้วยมือ ได้เข้าแต่ราคาสูง การที่อังกฤษเป็นผู้ทำลายอุตสาหกรรมผ้าฝ้ายของอินเดีย ซึ่งเคยมีชื่อเสียงในอดีตให้ย่อยยับลงไปในั้น เป็นเรื่องที่ชาวอินเดียโกรธแค้นมาก และไม่ยอมที่จะลืมเรื่องนี้ได้ง่าย ๆ

ข. หันเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจที่อังกฤษนำมาใช้ในอินเดีย เป็นระบบที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก กล่าวคือ แต่เริ่มแรกเมื่ออังกฤษเริ่มมาติดต่อกับอินเดีย อังกฤษต้องการสินค้าสำเร็จรูป เช่น ผ้าไหม หรืออุตสาหกรรมสิ่งประดิษฐ์ด้วยมือเป็นส่วนใหญ่ แต่หลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมแล้ว อังกฤษกลับต้องการวัตถุดิบจากอินเดียไปป้อนโรงงานในประเทศของ

คน และบังคับให้อินเดียเป็นตลาดรับซื้อสินค้าสำเร็จรูปของตน อังกฤษห้ามมิให้อินเดียส่งผลผลิตทั้งหลายออกนอกประเทศโดยเด็ดขาด ซึ่งทำให้สินค้าที่ผลิตด้วยมือแถบชนบทเสื่อมลงอย่างรวดเร็วกว่า 80% ชนพื้นเมืองทั้งหลายต้องหันมาทำมาหากินในที่ดินเป็นส่วนใหญ่ด้วยการรับจ้างทำการเกษตร ฯลฯ ทำให้ชีวิตผู้คนลำบากมากยิ่งขึ้น และต่อมาเมื่ออังกฤษตั้งโรงงานในอินเดียได้ จึงสามารถแก้ปัญหาคนว่างงานได้บ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

สมัยที่อังกฤษปกครองอินเดียนั้น อังกฤษได้สร้างความเจริญให้แก่อินเดียมากเหมือนกัน แต่เอาผลประโยชน์คนเป็นที่ตั้ง อังกฤษจัดสร้างชลประทานให้แก่อินเดียเป็นอันมาก แต่เก็บภาษีจากชาวไร่ชาวนาที่ได้รับผลประโยชน์จากการชลประทานอย่างรุนแรง อังกฤษโค่นล้มมีค่าของอินเดียเสียนับไม่ถ้วน จนพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์กลายเป็นดินทรายไร้ประโยชน์

ทางด้านเกษตรกรรม อังกฤษพยายามบังคับให้ชาวอินเดียปลูกพืชที่อังกฤษต้องการ เช่นฝิ่น คราม ฝ้าย ฯลฯ อังกฤษได้ส่งเสริมให้อินเดียปลูกฝิ่นเป็นการใหญ่ จึงต้องการฝิ่นจากอังกฤษมาก ดังนั้นบริษัทอังกฤษอินเดียตะวันออกจึงพยายามนำฝิ่นจากอินเดียไปขายให้แก่จีน บริษัทมีรายได้จากการขายฝิ่นอย่างเคียดถึง 1 ใน 7 ของรายได้ทั้งหมด และการค้าส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ในมือของชาวอังกฤษ อังกฤษได้จัดการการเงินของอินเดียให้เป็นระเบียบ มีการเริ่มตั้งค่าเงินปอนด์ และค่าของเงินรูปีอีกด้วย

ทางด้านคมนาคม แต่เดิมอินเดียยังอยู่ในสภาพล้าหลัง การขนส่งส่วนใหญ่ต้องอาศัยเกวียน พวกที่มีอาชีพขนส่งทางเกวียนได้รับการกระทบกระเทือนมาก เพราะอังกฤษได้นำเอาระบบการคมนาคมที่ทันสมัยมาใช้ เช่น รถยนต์ รถไฟ การไปรษณีย์โทรเลข ในปี 1829 อังกฤษได้นำเอาเรือกลไฟมาใช้ในการขนส่งผู้โดยสาร และบรรทุกสินค้า การขนส่งทางเรือได้ขยายออกไปถึงแม่น้ำสินธุ แม่น้ำพรหมบุตร จนถึงมณฑลอัซสัม ทำให้การปลูกขาคาแฟเจริญรุ่งเรือง เพราะสามารถขนส่งสะดวก ในปี 1843 อินเดียเริ่มเปิดเส้นทางขนส่งโดยเรือกลไฟกับต่างประเทศเป็นครั้งแรก

ก. ด้านอารยธรรม

1. ในด้านการศึกษา ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา อังกฤษเริ่มจัดระบบการศึกษาในอินเดียให้เป็นแบบอังกฤษ โดยสนับสนุนให้ชาวพื้นเมืองได้รับการศึกษา และมีความคิดแบบตะวันตก มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษและโรงเรียนแพทย์ ในปี 1816 ถึง 1819 ได้มีการจัดสร้างวิทยาลัยเอกชนขึ้น ซึ่งมีการเรียนการสอนเป็นแบบยุโรป การศึกษาได้ขยายตัวออกไปยังต่างจังหวัดโดยมีการจัดสร้างโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ต่อมาก็ได้สร้างโรงเรียนวิศวกรรมขึ้นมาเพื่อผลิตนายช่างทางเทคนิค การกระทำดังกล่าว ทำให้บุคคลระดับกลางได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้มีความสำคัญในวงการการเมืองต่อไปในอนาคต

ในระยะเดียวกัน อังกฤษก็ได้ให้มีการรื้อฟื้นวรรณคดีพื้นเมืองของชาวอินเดียขึ้นมาใหม่ มีชาวอังกฤษหลายคนที่มีการศึกษาสูง ได้พยายามศึกษาค้นคว้าวรรณคดี และโบราณคดีอินเดีย ได้มีการแปลวรรณคดีชั้นสูงของอินเดียเป็นภาษาอังกฤษ เช่น ภควัทคีตา อูปนิษัท ศกุนตลา ฯลฯ ซึ่งปรัชญาของคัมภีร์เหล่านี้ ต่อมาได้มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของนักปรัชญาตะวันตกเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในปี 1816 อังกฤษก็ได้ออกหนังสือพิมพ์รายวันเป็นภาษาอังกฤษฉบับหนึ่ง และในปี 1823 ก็ได้มีการออกหนังสือพิมพ์รายวันภาษาพื้นเมืองถึง 4 ภาษา นับว่าอังกฤษได้เริ่มให้เสรีภาพทางความคิดและการเขียนมากขึ้นโดยลำดับ

2. ในด้านศาสนาและสังคม ระยะแรก ๆ อังกฤษพยายามที่จะยึดทางสายกลางในเรื่องดังกล่าวนี้ เพราะเรื่องศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน อาจทำให้อังกฤษเสื่อมความนิยมได้โดยง่าย รัฐบาลอังกฤษได้รับการขอร้องจากพวกมิชชันนารีให้ช่วยออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองศาสนาคริสต์เป็นเวลาหลายปี แต่ก็ต้องปฏิเสธเรื่อยมา จนในที่สุดก็ได้ออกกฎหมายช่วยเหลือคุ้มครองผู้เปลี่ยนศาสนาจากฮินดูมาเป็นคริสต์ ซึ่งต่อมาก็กลายเป็นคาบสองคม ก่อให้เกิดกบฏช็ปอย นอกจากนี้อังกฤษยังได้ออกกฎหมายอนุญาต ให้หญิงม่ายแต่งงานใหม่ได้ ออกกฎหมายยกเลิกประเพณีสวดตี และสูคคี เป็นต้น

แบบทดสอบบทที่ 3

1. จงกล่าวถึงการขยายอำนาจของอังกฤษในอินเดียสมัย โรเบิร์ต ไคลฟ์ และ วอร์เรน เฮสติงส์ โดยย่อ ๆ พร้อมทั้งเปรียบเทียบการดำเนินนโยบายของบุคคลทั้งสองให้ชัดเจน
2. จงกล่าวถึงอินเดียในเรื่องต่อไปนี้
  - ก) พระราชบัญญัติการปกครองอินเดีย ปี ค.ศ.1784
  - ข) ระบบการเก็บภาษีแบบถาวร
3. จงกล่าวถึงประวัติและผลงานของ ลอร์ด คอร์วอลล์ิส มาตามาท่านทราบ พร้อมทั้งอธิบายให้เห็นจริงว่าท่านมีส่วนในการสร้างจักรวรรดิอังกฤษในอินเดียมากน้อยเพียงใด
4. ระบบ Subsidiary Alliances คืออะไร? มีบทบาทในการขยายอำนาจของอังกฤษในอินเดียอย่างไรบ้าง? จงให้เหตุผล
5. ลอร์ด คัลฮุสตี เกี่ยวข้องกับ Doctrine of Lapse อย่างไรบ้าง จงกล่าวถึงสาระสำคัญใน Doctrine of Lapse โดยย่อ
6. จงกล่าวถึงกบฏซิปอยตามหัวข้อต่อไปนี้
  - ก) สาเหตุต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด
  - ข) ผลของกบฏ
7. มีผู้กล่าวว่า "นับตั้งแต่อังกฤษเข้ามาในอินเดียจนถึงการสงบลงของกบฏซิปอย อังกฤษได้ครอบงำอินเดียทั้งด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านอารยธรรม" ท่านเห็นด้วยกับการกล่าวนี้หรือไม่? จงให้เหตุผล

